

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК"
Навчально-науковий інститут психології
Кафедра психології**

Т. О. Ковалькова

ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації

**для студентів денної та заочної форм навчання
напряму підготовки
"Психологія"**

Київ 2021

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК"
(протокол № 8 від 24 червня 2021 року)*

Рецензенти:

Петрунько О. В. – доктор психологічних наук, професор кафедри психології ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК", старший науковий співробітник;

Брюховецька О. В. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО "Університет менеджменту освіти".

Підготовлено кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри психології ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК" *Т. О. Ковальковою*

К 56 **Ковалькова Т. О. Вікова та педагогічна психологія:** методичні рекомендації для студентів денної та заочної форм навчання / Т. О. Ковалькова. – К. : ВНЗ "Університет економіки та права "КРОК", 2021. – 64 с.

Запропоновані методичні рекомендації спрямовані на реалізацію таких завдань вивчення дисципліни "Вікова та педагогічна психологія", як: формування у студентів уявлення про закономірності, чинники і механізми психічного розвитку людини, особливості формування психічних якостей особистості, становлення і розвиток психічних процесів, емоцій і їхніх властивостей у дітей, підлітків, юнаків та дорослих; а також ознайомленні студентів з основами педагогічної психології, педагогічної майстерності, методами та конкретними методиками. Методичні рекомендації містять вступ, мету та завдання дисципліни, інструктивно-методичні матеріали, плани лекцій, питання для підготовки до семінарських занять, проблемні завдання з дисципліни для самостійного опрацювання, завдання для практичної роботи студентів, засоби для проведення поточного та підсумкового контролю (комплексна контрольна робота для перевірки знань з дисципліни, питання для проведення поточного контролю, питання для проведення підсумкового контролю), критерії підсумкового оцінювання, а також перелік навчально-методичної літератури та додатки. Дані методичні рекомендації призначені для студентів денної та заочної форм навчання (напрямку підготовки "Психологія") і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

ЗМІСТ

Вступ	4
I. Мета та завдання дисципліни	6
II. Інструктивно-методичні матеріали	10
III. Плани лекцій	12
IV. Питання для підготовки до семінарських занять	18
V. Проблемні завдання з дисципліни для самостійного опрацювання	26
VI. Завдання для практичної роботи студентів	36
6.1 Психологічний кросворд	36
6.2 Психологічні ребуси	39
VII. Засоби для проведення поточного та підсумкового контролю	44
7.1. Комплексна контрольна робота для перевірки знань з дисципліни	44
7.2. Питання для проведення поточного контролю	47
7.3. Питання для проведення підсумкового контролю	53
VIII. Критерії підсумкового оцінювання	57
IX. Перелік навчально-методичної літератури	58
Додатки	61

ВСТУП

Методичні рекомендації для студентів денної та заочної форм навчання (напрямку підготовки "Психологія") і викладачів вищих навчальних закладів виконані відповідно до програми навчальної дисципліни "Вікова та педагогічна психологія".

Методичні рекомендації покликані забезпечити професійну компетентність майбутніх спеціалістів шляхом глибокого оволодіння знаннями з питань онтологічних психологічних чинників та закономірностей психічного розвитку людини, особливостей її психофізіологічного, сенсорно-перцептивного, когнітивного, емоційного, особистісного, соціального розвитку та становлення різних видів діяльності; курс спрямований на підвищення освіченості майбутніх спеціалістів у питаннях наукової педагогічної психології як однієї з сучасних галузей психологічної парадигми, що активно розвивається. У процесі вивчення дисципліни "Вікова та педагогічна психологія" студенти засвоюють знання щодо основних принципів, критеріїв та закономірностей психічного розвитку людини; причин та закономірностей виникнення вікових криз; провідних видів діяльності та їхнього значення для розвитку і навчання дитини; сенситивних періодів та можливостей, які вони відкривають для розвитку особистості; новоутворень та зони найближчого розвитку на кожному з вікових етапів; основ педагогічної психології, її понять і категорій з наступним використанням їх в професійній діяльності; виробляють уміння використовувати методи педагогічної майстерності для прогнозування і вирішення питань зі сфери психолого-педагогічної діяльності; організовувати навчально-виховний процес, враховуючи вікові особливості сприйняття та засвоєння інформації та ін.

Мета методичних рекомендацій – допомога студентам у засвоєнні теоретичних знань із вікової та педагогічної психології, розвитку умінь застосовувати їх в аналізі конкретних психологічних феноменів та ситуацій.

Навчально-методична інформація представлена з метою найбільш ефективного засвоєння теоретичних знань та отримання практичних умінь студентів за дисципліною "Вікова та педагогічна психологія" у процесі їхньої фахової підготовки. У методичних рекомендаціях значне місце відводиться питанням для підготовки до семінарських занять, проблемним завданням з дисципліни для самостійного опрацювання, завданням для практичної роботи студентів, засобам для проведення поточного та підсумкового контролю (комплексній контрольній роботі для перевірки знань з дисципліни, питанням для проведення поточного контролю, питанням для проведення підсумкового контролю). Велика увага приділена творчим завданням, які передбачають розвиток уміння застосовувати здобуті теоретичні знання для аналізу теоретичних і конкретних прикладних проблем психології.

Методичні рекомендації спрямовані на підвищення ефективності проведення семінарських занять з вікової та педагогічної психології, поліпшення теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців. Запропоновані в методичних рекомендаціях завдання для практичної роботи студентів дають

можливість підвищити психологічну кваліфікацію майбутніх спеціалістів. Дані завдання дозволяють студентам реалізувати комплексний дослідницький і діагностичний контакт з проявами психічних явищ, базові знання з яких студенти отримали під час лекційних занять.

Методичні рекомендації стануть у нагоді студентам вищих навчальних закладів напряму підготовки "Психологія" при підготовці до семінарських занять, вони також можуть знадобитись викладачам психології.

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є формування у студентів уявлень про онтологічні психологічні чинники та закономірності психічного розвитку людини, особливості її психофізіологічного, сенсорно-перцептивного, когнітивного, емоційного, особистісного, соціального розвитку та становлення різних видів діяльності; курс спрямований на підвищення освіченості майбутніх спеціалістів у питаннях наукової педагогічної психології як однієї з сучасних галузей психологічної парадигми, що активно розвивається.

Завдання дисципліни:

- формування у студентів уявлення про закономірності, чинники і механізми психічного розвитку людини, особливості формування психічних якостей особистості, становлення і розвиток психічних процесів, емоцій і їхніх властивостей у дітей, підлітків, юнаків та дорослих;
- ознайомлення студентів з провідними течіями, напрямками, теоретичними і концептуальними підходами до психічного розвитку людини, вікового розвитку особистості, системою концептуальних і теоретичних положень, що утворюють основу вікової психології;
- забезпечення вивчення студентами критеріїв, закономірностей, завдань, сенситивних періодів, питань внутрішньо особистісного вибору в процесі психічного розвитку особистості, вікових можливостей засвоєння знань, нормативних і ситуативних криз на кожному етапі психічного розвитку від народження до старості;
- ознайомленні студентів з основами педагогічної психології, педагогічної майстерності, методами та конкретними методиками;
- ознайомлення із загальними категоріями, поняттями, термінами дисципліни, а також формування та збагачення понятійно-категоріального апарату майбутніх спеціалістів;
- розкриття основних принципів та закономірностей взаємозв'язку процесів навчання та розвитку психіки людини;
- розкриття психолого-педагогічних аспектів виховання та життєтворчості особистості;
- демонстрування на конкретних прикладах взаємозв'язку теоретичного матеріалу із ситуаціями у психолого-педагогічному процесі.

У результаті вивчення даної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні категорії та історичні передумови виникнення і розвитку вікової психології як науки;
- принципи, критерії та закономірності психічного розвитку людини;
- чинники, що визначають перебіг та результат психічного розвитку;
- теоретичні та концептуальні підходи до вікового розвитку особистості;
- особливості виникнення і розвитку психічних процесів, емоцій і їхніх властивостей у дітей, підлітків, юнаків та дорослих;
- вікові можливості засвоєння знань;

- навчальні та виховні можливості, засоби та стратегії сім'ї, дошкільних закладів, школи та інших інститутів соціалізації;
- особливості формування психічних якостей особистості, що розвивається;
- закономірності виникнення та розв'язання вікових криз протягом онтогенезу від народження до старості;
- особливості стабільних та мінливих періодів професійного та сімейного життя у ранній, середній та пізній дорослості;
- причини та чинники, що детермінують процес старіння; вплив процесів старіння на розвиток особистості.
- категоріально-понятійний апарат вікової психології;
- проблеми методичного та методологічного забезпечення досліджень у віковій психології;
- систему концептуальних і теоретичних положень, що утворюють основу вікової психології;
- причини та закономірності виникнення вікових криз, шляхи подолання засобами навчання і виховання;
- особливості динаміки психічного розвитку у дитинстві, юності та дорослому віці: психофізіологічний, когнітивний, емоційний та особистісний розвиток;
- сутність та особливості процесу навчання на різних вікових етапах;
- значення навчання і виховання у забезпеченні адекватного віку психічного розвитку;
- особливості соціокультурного розвитку в ранньому, підлітковому та дорослому віці;
- закономірності професійного становлення та розвитку професійних умінь і навичок на різних етапах онтогенезу особистості;
- особливості психосексуального розвитку та формування сімейних взаємовідносин і їхній вплив на психічний та особистісний розвиток;
- процеси та закономірності внутрішньоутробного розвитку та народження дитини;
- особливості розвитку мови;
- види спілкування у пренатальному, немовлячому, ранньому, дошкільному, молодшому шкільному та підлітковому віці;
- провідні види діяльності та їхнє значення для розвитку і навчання дитини;
- сенситивні періоди розвитку та можливості, які вони відкривають для розвитку;
- новоутворення та зони ближнього розвитку на кожному з вікових етапів;
- особливості фізичного розвитку, моторики та їхнє значення для розвитку психіки дитини;
- закономірності емоційного, когнітивного та особистісного розвитку дітей, підлітків, юнаків та дорослих;
- роль та значення дошкільних закладів для психічного розвитку дитини;

Вікова та педагогічна психологія

методичні рекомендації

- сильні та слабкі сторони виховних впливів сім'ї, дошкільних закладів та школи;
- основні критерії готовності дитини до навчання у школі;
- причини та шляхи подолання шкільної неуспішності;
- основи педагогічної психології, її поняття і категорії з наступним використанням їх в професійній діяльності;
- підходи до визначення педагогічної психології, її взаємозв'язок з іншими науками, основні методи педагогічної психології;
- підходи щодо визначення поняття навчання, володіння поняттями щодо структури, задач та цілей навчальної діяльності, особливостей засвоєння знань, умінь та навичок (віковий аспект, інноваційні технології навчання);
- основні підходи щодо виховання, його функції, моделі та методи;

вміти:

- студенти повинні орієнтуватися у психолого-педагогічних засадах професійної діяльності психолога;
 - вміти використовувати методи педагогічної майстерності для прогнозування і вирішення питань зі сфери психолого-педагогічної діяльності;
 - володіти сучасними стандартами культури життєтворчості особистості;
 - забезпечувати в умовах навчально-виховного процесу неперервний та ефективний процес соціалізації індивіда;
 - спрямовувати потребнісно-мотиваційну сферу дитини адекватно до завдань навчання та виховання, враховуючи вік та соціальну ситуацію розвитку;
 - організовувати навчально-виховний процес, враховуючи вікові особливості сприйняття та засвоєння інформації, провідну діяльність, сенситивні періоди та ін.;
 - визначати психологічні симптоми криз вікового розвитку та надавати базову психологічну допомогу (рекомендації батькам, рідним, друзям) для їх успішного подолання;
 - оперувати та використовувати у власній науково-педагогічній діяльності основними поняттями і категоріями вікової психології;
 - здійснювати аналіз психічного розвитку дитини за основними критеріями;
 - визначати готовність дитини до навчання у школі та можливості засвоєння знань, вироблення умінь та навичок на певному віковому етапі;
 - сприяти успішному подоланню криз розвитку та враховувати їхній вплив на здатність засвоєння дитиною знань;
 - знаходити контакт і спілкуватися з дітьми різного віку, орієнтуючись на їхні потреби та оцінку власної особистості;
 - оволодіти комунікативними засобами подачі матеріалу, проводити бесіди та диспути на задану тему з вікової психології;
- компетентності, які потрібно розвинути:**
- здатність розуміти і використовувати категоріально-понятійний апарат педагогічної та вікової психології;
 - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

- знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога;
- навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді;
- вміння самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел;
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;
- визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їхнього розв'язання;
- демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;
- здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій;
- здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки;
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

II. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Навчальні заняття проводяться в аудиторіях ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК" у формі лекцій, семінарів, індивідуальних занять та консультацій.

Лекційний курс передбачає надання студентам знань з найбільш складних та дискусійних проблем даного курсу. При цьому основні питання лекційного курсу сформовано таким чином, щоб їхній зміст логічно доповнювався, поглиблювався та розширявся змістом питань семінарських занять та самостійної роботи студентів. Основними методами лекційних занять є академічне викладання навчального матеріалу із залученням сучасних комунікативних та інтерактивних технологій активного викладання, встановлення прямих і опосередкованих зв'язків даної дисципліни з іншими та залучення одержаних теоретичних знань для аналізу фактів і явищ, які повинен уміти аналізувати та інтерпретувати сучасний психолог.

Організація семінарських занять здійснюється у формах: усна доповідь студентів, реферативні повідомлення, колоквиуми, розв'язання конкретних практичних ситуацій, дискусії, науково-дослідницькі повідомлення, складання дайджестів за обраними темами, обговорення виконання письмових домашніх завдань тощо.

Індивідуальні навчальні заняття з дисципліни "Психологія" слід проводити з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей (за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента). Такі заняття можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або кількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках – повний обсяг навчальних занять для конкретного освітнього або кваліфікаційного рівня.

Консультація – форма навчального заняття, за якої студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (індивідуальна – із виконанням індивідуальних завдань або для групи студентів – з теоретичних або практичних питань навчальної дисципліни).

Використання модульно-рейтингової системи вивчення курсу надає можливість реального поєднання процесу викладання та самостійної роботи студентів і керування якістю засвоєння навчального матеріалу.

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації. Самостійна підготовка до практичних занять передбачає ознайомлення з основними положеннями опорного конспекту лекцій з дисципліни і рекомендованою до теми літературою. До семінарського заняття студенти самостійно готують питання та вирішують ситуаційні завдання. Самостійна робота студентів передбачає також написання рефератів і виконання презентацій, які потім заслуховуються і обговорюються в аудиторії.

Самостійною роботою також є підготовка доповідей на наукові студентські конференції, а також участь в гуртках університету.

Методи контролю.

Для визначення успішності навчання використовуються контрольні заходи. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних (семінарських) занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретного завдання.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль) або відокремлених за робочим навчальним планом розділів.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного та проміжного контролю:

- контрольні роботи;
- індивідуальні навчально-дослідницькі завдання;
- тестування;
- групові дискусії та бесіди.

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю як диференційований залік.

III. ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки

Тема 1.1. Вікова психологія як наука

1. Предмет та завдання вікової психології.
2. Основні етапи розвитку вікової психології.
3. Структура та міжпредметні зв'язки вікової психології.
4. Основні методи вікової психології.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 1.2. Психічний розвиток людини та його особливості

1. Поняття про психічний розвиток.
2. Особливості психічного розвитку людини.
3. Показники психічного розвитку.
4. Поняття про вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку, їх співвідношення.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 1.3. Детермінанти психічного розвитку людини

1. Поняття про фактори та умови психічного розвитку людини.
2. Біологічна основа як фактор розвитку психіки, її складові компоненти.
3. Соціальне середовище як умова та джерело психічного розвитку особистості.
4. Активність особистості як детермінанта розвитку психіки.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 1.4. Теорії психічного розвитку

1. Біогенетичні підходи до психічного розвитку.
2. Психоаналітичне тлумачення психічного розвитку.
3. Теорії соціального навічіння.
4. Когнітивний підхід до психічного розвитку.
5. Аналіз базових вітчизняних концепцій психічного розвитку.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 1.5. Вікова періодизація психічного розвитку людини

1. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку.
2. Одиниці поділу онтогенезу.
3. Вікова періодизація психічного розвитку людини.

4. Критерії вікової періодизації психічного розвитку людини.

5. Поняття про кризи та сенситивні періоди психічного розвитку людини.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія дитинства

Тема 2.1. Зародження психіки дитини в пренатальному періоді

1. Зміст стадій пренатального розвитку дитини.

2. Вплив особливостей пренатального розвитку дитини на її психіку.

3. Вплив процесу народження на психіку дитини.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 2.2. Психічний розвиток новонародженого та немовляти

1. Психологічні особливості фази новонародженості.

2. Психічний розвиток немовляти.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 2.3. Психологічні особливості дітей раннього віку

1. Соціальна ситуація розвитку переддошкільнят.

2. Динаміка провідної діяльності в ранньому віці.

3. Особливості розвитку пізнавальної сфери переддошкільника.

4. Формування особистості дитини раннього віку.

5. Криза 3-ох років.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія дитини дошкільного віку

1. Соціальна ситуація розвитку дитини дошкільного віку.

2. Ігрова діяльність – провідна для дошкільного віку.

3. Розвиток пізнавальної сфери дошкільнят.

4. Базові особистісні новоутворення дитини дошкільного віку.

5. Шкільна зрілість дошкільнят, її зміст та складові компоненти.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія молодшого школяра

1. Соціальна ситуація розвитку учня початкової школи.

2. Взаємини молодшого школяра з дорослими та ровесниками.

3. Учіння як провідна діяльність молодшого шкільного віку.

4. Новоутворення пізнавальної та особистісної сфер молодшого школяра.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія підлітка

1. Вплив фізичного та фізіологічного розвитку підлітка на його психіку.
2. Соціальна ситуація розвитку підлітків.
3. Спілкування підлітків з дорослими.
4. Спілкування підлітків з ровесниками.
5. Пізнавальні надбання підліткового віку.
6. Особистісні зміни підлітків.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 6. Психологія ранньої і зрілої юності

1. Соціальна ситуація розвитку в юнацькому віці.
2. Розумовий розвиток юнаків.
3. Формування особистості в юнацькому віці.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 7. Психологія дорослості

Тема 7.1. Психологічні особливості раннього дорослого віку

1. Загальні передумови функціонування психіки в ранній дорослості.
2. Когнітивна сфера в ранній дорослості.
3. Побудова родинних взаємин людиною раннього дорослого віку.
4. Розгортання професійного циклу в ранній дорослості.
5. Кризи періоду ранньої дорослості.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 7.2. Психологія середньої дорослості

1. Фізичні та когнітивні зміни особистості.
2. Завдання розвитку та гендерні відмінності в середній дорослості.
3. Сімейні взаємини в середньому дорослому віці.
4. Зміни в професійній сфері особистості середнього дорослого віку.
5. Криза середнього дорослого віку.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 8. Психологічні особливості людей похилого віку

1. Старіння як психофізіологічне явище.
2. Робота інтелекту в пізньому дорослому віці.
3. Особистісні зміни в пізньому дорослому віці.

4. Професійні та сімейні зміни в пізній дорослості.
5. Помирання та смерть як психологічні явища.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Педагогічна психологія як психологічна дисципліна

1. Предмет і завдання педагогічної психології.
2. Міжпредметні зв'язки з іншими науками.
3. Система категорій.
4. Поняття соціалізації.
5. Методологічні принципи.
6. Методи педагогічної психології.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія навчання

Тема 2.1. Навчання й психічний розвиток

1. Зміст і сутність категорії навчання.
2. Навчання як умова розвитку.
3. Основні лінії психічного розвитку в процесі навчання й виховання.
4. Історичні методи організації навчання.
5. Історичні форми організації навчання.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 2.2. Основні типи та види навчання

1. Основні типи навчання.
2. Психологічні моделі навчання.
3. Напрями розвитку сучасного навчання.
4. Класифікація видів навчання.
5. Програмоване навчання.
6. Сугестопедичне навчання.
7. Знаково-контекстне навчання.
8. Модульне навчання.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія навчальної діяльності

Тема 3.1. Научіння й учіння

1. Поняття про научіння й учіння.

2. Механізми й закони наочіння.
3. Психологічні теорії учіння.
4. Учіння як пізнавальна діяльність.
5. Зарубіжні концепції учіння.
6. Вітчизняні теорії учіння.
7. Теорія цілеспрямованої навчальної діяльності.
8. Рівневий аналіз навчальної діяльності.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 3.2. Покомпонентний аналіз навчальної діяльності

1. Мотиваційний компонент навчальної діяльності.
2. Орієнтовний компонент.
3. Виконавський компонент.
4. Рефлексивно-оцінковий компонент.
5. Змістовий компонент.
6. Вікова динаміка формування компонентів навчальної діяльності.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 3.3. Поняття навчальності й самоосвітньої діяльності

1. Здібності в навчальній діяльності.
2. Поняття навчальності та її структура.
3. Вікові особливості навчальності та їх діагностика.
4. Типи навчальності.
5. Психологічні питання самоосвітньої діяльності.
6. Сутність й рівні розвитку самоосвітньої діяльності.
7. Основні напрямки педагогічного забезпечення розвитку самоосвіти.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія виховання

Тема 4.1. Психологічні основи виховання

1. Психологічний смисл виховання.
2. Позиція особистості як психологічний об'єкт виховання.
3. Методологічні й методичні принципи виховання.
4. Поняття виховного впливу.
5. Класифікація виховних впливів.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4.2. Психологія морального виховання особистості

1. Мораль як сукупність соціальних норм.
2. Вікові особливості морального виховання.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4.3. Психологічні питання виховання характеру та довільності людини

1. Характер як проблема педагогічної психології.
2. Психологічний підхід до формування просоціальної спрямованості особистості.
3. Психологічні аспекти виховання довільності людини.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4.4. Психологія сімейного виховання

1. Характеристика сім'ї як інституту соціалізації.
2. Соціально-психологічні особливості сімейного виховного впливу.
3. Правила ефективного сімейного виховання дітей.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4.5. Психологічні питання перевиховування і психокорекції

1. Поняття важковиховуваності.
2. Загальна характеристика девіантної поведінки.
3. Акцентуації характеру як причина важковиховуваності.
4. Основні симптоми шкільної психологічної дезадаптації.
5. Методи психокорекції осіб з девіантними ознаками.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія суб'єкта педагогічної праці й психологічного патронажу розвитку дитини

1. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.
2. Специфіка й структура педагогічної діяльності.
3. Психологічний аналіз педагогічного спілкування.
4. Особистість педагога як предмет психологічного дослідження.
5. Психологічна служба в системі освіти.
6. Предмет і завдання психологічної служби.
7. Основні напрями роботи психолога сфери освіти.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

IV. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

РОЗДІЛ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки

1. Предмет, завдання та проблематика вікової психології.
2. Специфіка зв'язків вікової психології з іншими науками.
3. Виникнення та становлення вікової психології як науки.
4. Сучасна структура вікової психології.
5. Зміст та специфіка дослідження вікових особливостей психіки людини.
6. Етичні та наукові вимоги щодо організації та проведення досліджень вікових психологічних особливостей.
7. Специфіка використання методів спостереження та експерименту для досліджень вікової психології.
8. Завдання методів опитування щодо дослідження психічного розвитку людини.
9. Поняття психічного розвитку людини та його показники.
10. Зміст взаємозв'язку психічного з іншими напрямками розвитку людини.
11. Диференціація неперервності та дискретності як ознак психічного розвитку людини.
12. Прояви нерівномірності та незворотності психічного розвитку.
13. Сутність спіралеподібного характеру психічного розвитку людини.
14. Поняття факторів та умов психічного розвитку, їх диференціація.
15. Роль біологічного фактора у психічному розвитку людини.
16. Функції соціального середовища в психічному розвитку.
17. Значення активності як фактору психічного розвитку людини.
18. Роль навчання та виховання у психічному розвитку дитини.
19. Біогенетичні підходи до вивчення психіки дитини.
20. Тлумачення психоаналітичними теоріями змісту та механізмів психічного розвитку.
21. Теорії соціального наочіння про розвиток психіки дитини.
22. Когнітивний підхід до трактування психічного розвитку.
23. Психічний розвиток в контексті персоногенетичного підходу А. Маслоу і К. Роджерса.
24. Аналіз базових вітчизняних концепцій психічного розвитку Л.І. Божович, Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, Г.С. Костюка.
25. Поняття психологічного віку, його співвідношення з хронологічним віком людини.
26. Сучасна вітчизняна вікова періодизація психічного розвитку, проблема її здійснення.
27. Критерії здійснення вікової періодизації психічного розвитку людини.

28. Зміст соціальної ситуації розвитку як критерію вікової періодизації психічного розвитку.
29. Зміст поняття "провідна діяльність" та її функції для психічного розвитку.
30. Поняття психічного новоутворення та характеристика його різновидів.
31. Криза як феномен психічного розвитку людини.
32. Сенситивні періоди психічного розвитку та їх значення для формування особистості.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія дитинства

1. Зародження психіки дитини під час її пренатального розвитку.
2. Психогігієна майбутніх батьків.
3. Психологічні особливості фази новонародженості.
4. Соціально-психологічні детермінанти психічного розвитку немовляти.
5. Вплив фізичних досягнень на психічний розвиток немовляти.
6. Зміст сенсорного та мовленнєвого розвитку немовляти.
7. Соціальна ситуація розвитку переддошкільника.
8. Динаміка та функції провідної діяльності дитини раннього віку.
9. Особливості розвитку пізнавальної сфери переддошкільників.
10. Розвиток мовлення в ранньому віці.
11. Формування особистості дитини раннього віку.
12. Криза 3-ох років: причини та симптоматика.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія дитини дошкільного віку

1. Соціальна ситуація розвитку дошкільняти.
2. Специфіка ігрової діяльності дітей дошкільного віку.
3. Розвиток інтелекту в дошкільному віці.
4. Формування особистості дитини-дошкільника. Криза 6 (7) років.
5. Шкільна зрілість дошкільняти, її зміст, механізми формування та діагностика.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія молодшого школяра

1. Вплив статусу школяра на психіку першокласника.
2. Початкова шкільна дезадаптація: причини, прояви та способи усунення.
3. Специфіка взаємин молодшого школяра з вчителем.
4. Родина як фактор соціалізації молодшого школяра.
5. Динаміка спілкування дитини молодшого шкільного віку з ровесниками.

6. Характеристика учіння як провідної діяльності молодших школярів.
7. Соціально-психологічні чинники формування особистості сучасних молодших школярів.
8. Особливості емоційної сфери учня початкової школи.
9. Типові емоційно-поведінкові порушення дітей молодшого шкільного віку.
10. Розвиток вольової регуляції в молодшому шкільному віці.
11. Формування самосвідомості дитини молодшого шкільного віку.
12. Вплив навчальної діяльності на інтелектуальну сферу молодшого школяра.
13. Зміст та механізми формування новоутворень пізнавальної сфери учня початкової школи.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія підлітка

1. Вплив фізичних та фізіологічних особливостей підлітків на їхній психічний розвиток.
2. Психологічний аналіз взаємин учнів з педагогами.
3. Особливості та шляхи оптимізації спілкування підлітка з батьками.
4. Зміст та функції провідної діяльності підліткового віку.
5. Вплив характеру міжособистісних взаємин підлітка з ровесниками на формування його особистості.
6. Специфіка навчальної діяльності підлітків.
7. Формування особистості в підлітковому віці.
8. Криза 13-ти років: причини та симптоматика.
9. Психологічні особливості важковиховуваних підлітків.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 6. Психологія ранньої і зрілої юності

1. Соціальна ситуація розвитку сучасних юнаків.
2. Специфіка спілкування юнаків з дорослими.
3. Зміст та функції навчально-професійної діяльності в юнацькому віці.
4. Специфіка дружби та кохання в юнацькому віці.
5. Вплив субкультури на формування особистості юнаків.
6. Проблеми юнацького максималізму та пошуку сенсу життя.
7. Динаміка інтелекту в юнацькому віці.
8. Механізми формування та прояви юнацького самовизначення.
9. Зміст та чинники професійного самовизначення юнаків.
10. Формування особистості в юнацькому віці.
11. Криза 17-ти років: причини та конструктивне розв'язання.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 7. Психологія дорослості

1. Психологічна зрілість, її ознаки та механізми формування.
 2. Динаміка інтелекту впродовж ранньої дорослості.
 3. Самореалізація та напрямки її здійснення в ранньому дорослому віці.
 4. Чинники вибору шлюбного партнера: альтернативні підходи.
 5. Зміст шлюбних взаємин в ранній дорослості.
 6. Вплив статусу батьківства на психіку людини раннього дорослого віку.
 7. Причини та наслідки самотності людини в ранньому дорослому віці.
 8. Поняття професійного циклу, його розгортання в ранній дорослості.
 9. Перебіг нормативних криз в ранній дорослості.
 10. Завдання психіки в середній дорослості.
 11. Вплив фізичних особливостей людини середнього дорослого віку на її психіку.
 12. Поняття генеративності та її досягнення в середньому дорослому віці.
 13. Еволюція інтелекту впродовж середньої дорослості.
 14. Сімейні взаємини людей середнього дорослого віку.
 15. Причини та наслідки розлучень людей середнього дорослого віку.
 16. Розгортання професійного циклу в середній дорослості.
 17. Зміст кризи середнього дорослого віку.
- Рекомендована література:** [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 8. Психологічні особливості людей похилого віку

1. Вплив старіння на психіку людей пізнього дорослого віку.
 2. Типи та чинники ставлення людини похилого віку до власного старіння.
 3. Зміни інтелекту в пізньому дорослому віці.
 4. Психологічні завдання особистості пізнього дорослого віку.
 5. Сімейні взаємини в пізньому дорослому віці.
 6. Специфіка завершення професійного циклу в пізній дорослості.
 7. Зміст криз пізнього дорослого віку.
 8. Психологічні аспекти помирання та смерті.
- Рекомендована література:** [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Педагогічна психологія як психологічна дисципліна

1. Загальнодидактичний період розвитку педагогічної психології (Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарт, К. Д. Ушинський, П. Ф. Каптерев).
2. Експериментальний період розвитку педагогічної психології (Л. С. Виготський, А. Біне, Р. Б. Кеттел, Ж. Піаже).

3. Період теорій навчання (Б. Ф. Скіннер, Л. Ланда, В. Махмутов і В. Оконь, Д. Б. Ельконін і В. В. Давидов) розвитку педагогічної психології.
 4. Дискусійно-пошуковий період розвитку педагогічної психології (XXI століття).
 5. Пріоритетне співвідношення основних категорій педагогічної психології (навчання, виховання, розвиток особистості).
 6. Ситуаційна та особистісна парадигма навчання: сутність, переваги, недоліки.
 7. Концепція випереджувального розвитку: сутність, переваги, недоліки.
 8. Концепція проблемного навчання: сутність, переваги, недоліки.
 9. Концепція "від абстрактного до конкретного": сутність, переваги, недоліки.
 10. Концепція "від практики до теорії": сутність, переваги, недоліки.
 11. Програмоване навчання: сутність, переваги, недоліки.
 12. Проблемне навчання: сутність, переваги, недоліки.
 13. Розвивальне навчання: сутність, переваги, недоліки.
 14. Евристичне навчання: сутність, переваги, недоліки.
 15. Научіння шляхом відкриттів: сутність, переваги, недоліки.
 16. Експериментальне навчання: сутність, переваги, недоліки.
 17. Інтерактивне навчання: сутність, переваги, недоліки.
 18. Мотивація навчання: мотиваційні теорії (теорія самоактуалізації А. Маслоу, реверсивна теорія М. Аптера, теорія самоефективності А. Бандури, теорія управління Мак Грегора),
 19. Мотивація навчання: мотиваційні тенденції та мотиваційні джерела.
 20. Мотивація навчання: коучінг-стратегії мотивування.
 21. Складові індивідуального стилю навчання: інформаційні, особистісні, пізнавальні.
 22. Рівні навчання та типи учнів за стилями навчання.
 23. Поняття індивідуального підходу у навчанні.
 24. Результативні критерії: ключові компетенції – ціннісно-сміслова, загальнокультурна, навчально-пізнавальна, інформаційна, комунікативна, соціально-трудова, особистісного самовдосконалення.
 25. Критерії оцінювання рівня навчальної діяльності учнів як психолого-педагогічної технології: рівень знань, рівень самостійності виконання завдання, рівень творчості виконання завдання, систематичність виконання завдань, перспективність набутих знань і вмінь.
 26. Психологічний аналіз уроку.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія навчання

1. Принципи організації сугестопедичного навчання.
2. Перспективи застосування знаково-контекстного навчання в умовах вищих навчальних закладів.
3. Потенціал кредитно-модульної організації навчання в сучасній освіті.
4. Поняття, механізми та закони навчання. Научіння та учіння.

5. Учіння як пізнавальна діяльність. Класифікація видів навчальної діяльності.
 6. Основні положення провідних вітчизняних концепцій учіння. Відмінність термінів "учіння" та "цілеспрямована навчальна діяльність".
 7. Зарубіжні психологічні теорії учіння.
 8. Роль навчальної діяльності у формуванні теоретичного мислення як вершини розвитку людського розуму та духовних потреб.
 9. Розвиток мотивів учіння у ході шкільного навчання.
 10. Поняття та критерії типології орієнтовної основи дій. Вплив типу орієнтовної основи дії на ефективність навчання.
 11. Класифікація виконавських навчальних дій. Алгоритм їхнього становлення як розумових дій.
 12. Навчальний прийом, основні етапи формування навчальних прийомів.
 13. Види самоконтролю та самооцінки в навчальній діяльності. Психологічні умови цілеспрямованого формування дій самоконтролю і самооцінки учнів в навчанні.
 14. Психологічна оцінка сучасної системи шкільного оцінювання, яка діє в Україні.
 15. Основні психолого-педагогічні оцінки сучасного знання. Розкрийте психолого-педагогічні умови ефективного засвоєння знань.
 16. Психолого-педагогічні умови швидкого та міцного становлення навички.
 17. Вікова динаміка становлення окремих компонентів навчальної діяльності за умов цілеспрямованого розвитку.
 18. Психологічні принципи та методичні прийоми ефективного формування цілісної системи компонентів навчальної діяльності учнів.
 19. Психологічні умови навчання дітей з різними здібностями до навчання.
 20. Психолого-педагогічні причини неуспішності навчання. Діагностично-корекційні прийоми роботи з учнями, що демонструють відставання в навчанні.
 21. Джерела та напрями психолого-педагогічної активності дорослих із забезпечення повноцінної самоосвітньої діяльності школярів.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія навчальної діяльності

1. Поняття про навчання і учіння.
2. Механізми й закони навчання.
3. Учіння як пізнавальна діяльність.
4. Теорія цілеспрямованої навчальної діяльності.
5. Рівневий аналіз навчальної діяльності.
6. Мотиваційний компонент навчальної діяльності.
7. Орієнтовний компонент навчальної діяльності.
8. Виконавський компонент навчальної діяльності.
9. Змістовий компонент навчальної діяльності.
10. Вікова динаміка формування компонентів навчальної діяльності.
11. Поняття наукованості та її структура.

12. Типи наочності.
 13. Сутність і рівні розвитку самоосвітньої діяльності.
 14. Основні напрями педагогічного забезпечення розвитку самоосвіти.
 15. Позиція особистості як психологічний об'єкт виховання.
 16. Методологічні й методичні принципи виховання.
 17. Поняття виховного впливу.
 18. Класифікація виховних впливів.
 19. Мораль та вікові особливості її виховання.
 20. Характер як проблема педагогічної психології.
 21. Психологічні аспекти виховання довільності учня.
 22. Специфіка й структура педагогічної діяльності.
 23. Психологічний аналіз педагогічного спілкування.
 24. Педагогічні здібності та їх формування.
 25. Динаміка підходів до визначення предмета педагогічної психології.
 26. Основні завдання сучасної педагогічної психології як науки.
 27. Система категорій педагогічної психології.
 28. Внутрішні та зовнішні механізми спрямованості соціалізації.
 29. Міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками.
 30. Специфіка розуміння основних методологічних принципів психологічної науки в педагогічній психології.
 31. Класифікація методів педагогічної психології.
 32. Застосування організаційних методів у психолого-педагогічному дослідженні.
 33. Експеримент в педагогічній психології. Види та вимоги до організації.
 34. Методичні умови ефективного застосування опитувальних методів у психолого-педагогічних дослідженнях.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія виховання

1. Предмет і завдання психології виховання.
2. Психологічні механізми виховання особистості учня.
3. Психолого-педагогічні прийоми виховання.
4. Методи і прийоми формування досвіду громадської поведінки в учнів.
5. Особливості виховання у молодшому шкільному віці.
6. Психологія виховання підлітків.
7. Виховання у ранній юності.
8. Моральність і моральне виховання.
9. Класифікація виховних впливів. Поняття педагогічно ефективного виховного впливу.
10. Стадії морального розвитку людини та рівні її моральної вихованості. Психолого-педагогічні особливості віку та завдання розвитку моральності на різних етапах первинної соціалізації.

11. Психолого-педагогічна проблематика виховання характеру дитини. Потенціал теорії ампліфікації у формуванні просоціальної спрямованості особистості.
 12. Складові відповідальності як особистісного механізму людини, що забезпечує можливість її індивідуальної свободи та соціальної реалізації.
 13. Психолого-педагогічні принципи забезпечення дисципліни як прийняття вимог дорослого.
 14. Формування самостійності дитини. Методика чотирьох зон.
 15. Психологічна сутність незалежності як особистісної риси. Умови формування незалежності в онтогенезі.
 16. Поняття класичного вольового акту. Психолого-педагогічна програма розвитку волі вихованця.
 17. Поняття самовиховання. Психологічна характеристика основних груп методів самовиховання.
 18. Основні психологічні фактори сімейного виховання.
 19. Основні напрями психологічного аналізу сім'ї. Психологічні правила сімейного виховання дитини.
 20. Зв'язок акцентуацій характеру, важковихованості та порушень сімейного виховання.
 21. Причини та симптоматика шкільної психологічної дезадаптації.
 22. Причини важковихованості та асоціальності дитини. Активні методи соціально-психологічного навчання важковиховуваних осіб.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія суб'єкта педагогічної праці й психологічного патронажу розвитку дитини

1. Охарактеризуйте зміст поняття "професійна компетентність педагога".
 2. Визначте специфіку й структуру педагогічної діяльності.
 3. Назвіть відомі Вам види педагогічної діяльності. Які педагогічні функції реалізує в них учитель?
 4. Які Ви знаєте функції, компоненти і рівні педагогічного спілкування?
 5. Проведіть порівняльний аналіз ефективних і неефективних прийомів заохочування.
 6. Опишіть основні види і часові нормативи роботи шкільного психолога.
 7. Що таке бар'єри спілкування? Як їх подолати педагогові?
 8. Розкрийте основні аспекти предмета діяльності психолога освіти. Проаналізуйте його основні завдання.
 9. Охарактеризуйте види роботи психолога освіти.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

V. ПРОБЛЕМНІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Розділ 1. Вікова психологія

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки

1. Проаналізуйте зміни предмету та структури вікової психології в рамках останніх досягнень науки.
2. Диференціюйте поняття "вікова психологія" та "психологія розвитку".
3. Обґрунтуйте важливість знань вікової психології для вчителя.
4. Охарактеризуйте специфіку використання експериментальних методів при дослідженні психіки школярів.
5. Розробіть план використання методів опитування для діагностики мотивів навчання учнів початкової та основної школи.
6. Проаналізуйте співвідношення понять "розвиток людини", "психічний розвиток", "соціалізація", "виховання", "формування особистості".
7. Доведіть, що саме внутрішні суперечності особистості є базовими для її психічного розвитку.
8. Якщо психологи мають справу з явищами затримки психічного розвитку дитини, чи не заперечує це його неперервність?
9. К.Г. Юнг писав про наявність у психіці кожної людини колективного несвідомого. Визначте, який фактор психічного розвитку воно відображає.
10. Проаналізуйте вплив мікро та макро соціуму на психічний розвиток особистості, їх взаємозв'язок та специфіку.
11. Розкрийте вплив сучасних соціально-економічних умов розвитку суспільства на формування особистості дитини.
12. Продумайте, чи чітко прив'язані стадії становлення особистості до конкретних вікових періодів.
13. З'ясуйте співвідношення фізичної та психічної активності у процесі формування особистості.
14. Спробуйте продовжити періодизацію людської культури М. Гетчинсона, виходячи з сучасних соціально-економічних умов розвитку людства.
15. Визначте, як співвідносяться в психоаналітичній теорії біологічний та соціальний фактори психічного розвитку людини, активність і пасивність індивіда.
16. Порівняйте зміст поглядів З. Фрейда та Е. Еріксона на психічний розвиток людини.
17. З'ясуйте роль біологічного та соціального факторів психічного розвитку в контексті теорій соціального навічання.
18. Визначте, яку роль відіграє активність дитини в її психічному розвитку згідно теорій навічання.
19. Проаналізуйте, чи можна, згідно концепції Ж. Піаже, прискорити процес когнітивного розвитку дитини.

20. Доведіть актуальність поглядів Л. С. Виготського щодо психічного розвитку дитини для сьогодення.
 21. Спираючись на ознаку неперервності психічного розвитку особистості, доведіть умовний характер вікової періодизації щодо конкретного індивіда.
 22. Проілюструйте взаємозв'язок внутрішніх та зовнішніх суперечностей психічного розвитку.
 23. Розкрийте значення вікових криз для психічного розвитку людини, виявляючи їх позитивний та негативний вплив.
 24. Визначте, чи обов'язковим є переживання особистістю всіх вікових криз.
 25. Проаналізуйте співвідношення сенситивних періодів та соціалізації особистості.
- Рекомендована література:** [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія дитинства

1. Охарактеризуйте психологічні чинники пренатального розвитку дитини, які визначають її психічне здоров'я.
 2. Окресліть наслідки впливу процесу народження дитини на її подальший психічний розвиток.
 3. Опишіть прояви комплексу поживавлення дитини та його роль в психічному розвитку.
 4. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку немовляти.
 5. Розкрийте причини та прояви явища дитячої шпитальності.
 6. Визначте засоби, які мають використовувати дорослі для розвитку емоцій та мовлення немовляти.
 7. Розкрийте провідні потреби переддошкільників та їхній вплив на розвиток психіки.
 8. Охарактеризуйте механізми впливу значимих дорослих на формування новоутворень психіки переддошкільника.
 9. Доведіть, що ранній вік є сенситивним для розвитку мовлення дитини.
 10. З'ясуйте, чому ранній вік займає таке вагоме значення в процесі формування особистості в багатьох психологічних концепціях (психоаналіз, гуманістична теорія, теорія соціального наuczіння тощо).
 11. Проаналізуйте типові форми реагування дорослих на прояви емансипації дітей раннього віку та їх наслідки для психіки малюка.
- Рекомендована література:** [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія дитини дошкільного віку

1. Визначте роль провідної діяльності переддошкільників для їх розумового розвитку.
2. Охарактеризуйте фактори, які спричиняють відставання в психічному розвитку у дітей раннього віку.

3. Порівняйте специфіку спілкування дітей раннього та дошкільного віку з дорослими.
 4. Охарактеризуйте систему взаємин дошкільника з ровесниками.
 5. Розкрийте співвідношення впливу ігрової, навчальної та трудової діяльності на становлення особистості дитини дошкільного віку.
 6. Визначте роль продуктивної діяльності (малювання, ліплення тощо) для інтелектуального розвитку дошкільника.
 7. Опишіть можливі форми реагування дорослих на прояви пізнавального інтересу дошкільника і їхні наслідки для розумового розвитку дитини.
 8. Проаналізуйте думку К. Д. Ушинського, що саме дошкільне дитинство є початком інтимної історії людської душі – історії її почуттів.
 9. З'ясуйте роль внутрішнього мовлення у плануванні і регуляції поведінки дошкільнят.
 10. Охарактеризуйте компоненти психологічної готовності дитини до школи та способи їх діагностики.
 11. Складіть пам'ятку для батьків щодо формування психологічної готовності дошкільняти до школи.
- Рекомендована література:** [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія молодшого школяра

1. Розкрийте роль молодшого шкільного віку в процесі соціалізації особистості.
2. Охарактеризуйте взаємозв'язок шкільної зрілості дошкільняти та рівня адаптації першокласника до школи.
3. Доведіть, що учіння є провідною діяльністю для психічного розвитку молодших школярів.
4. Співвіднесіть роль батьків та вчителя у формуванні у дитини внутрішньої позиції школяра.
5. Розкрийте механізми становлення статусу учня початкової школи в класному колективі.
6. Охарактеризуйте гендерні відмінності дітей молодшого шкільного віку.
7. Проаналізуйте взаємозв'язок стилів батьківського виховання з результативністю навчання молодшого школяра та його самооцінкою.
8. Обґрунтуйте психологічну доречність використання вчителем тільки словесного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-го класу.
9. Проаналізуйте детермінанти виникнення негативних емоційних станів дітей молодшого шкільного віку.
10. Охарактеризуйте поведінкові відмінності молодших школярів різних типів темпераменту.
11. Розкрийте детермінанти формування характеру в молодшому шкільному віці.
12. Охарактеризуйте причини, прояви та способи профілактики агресивності молодших школярів.

13. Охарактеризуйте основні напрямки діяльності вчителя щодо розвитку здібностей молодших школярів.

14. Розкрийте специфіку взаємозв'язку роботи мислення та уяви учнів початкової школи.

15. Розкрийте основні напрямки профілактики та корекції неуважності молодших школярів.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія підлітка

1. Проаналізуйте сучасні соціально-психологічні умови становлення особистості підлітків.

2. Визначте, чи справді підлітки є "жертвами" власних гормонів. Відповідь аргументуйте.

3. Підтвердьте думку, що підлітковий вік є "лакмусом" успішності попереднього виховання дитини.

4. Охарактеризуйте типологію учнів основної школи щодо мотивації їх учіння.

5. Доведіть доречність використання вчителем проблемних методів навчання у роботі з учнями основної школи.

6. Проілюструйте прояви самоствердження в підлітків.

7. Доведіть, що підлітковий період є сенситивним для становлення вольової регуляції.

8. Охарактеризуйте фактори, що прискорюють і, навпаки, уповільнюють формування почуття дорослості в підлітків.

9. Охарактеризуйте шляхи гармонізації самооцінки підлітків.

10. Співвіднесіть роль ровесників та дорослих у процесі формування характеру учнів основної школи.

11. Охарактеризуйте можливі позитивні та негативні наслідки кризи 13-ти років на формування особистості підлітків.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 6. Психологія ранньої і зрілої юності

1. Диференціюйте психологічні особливості представників ранньої юності та власне юності.

2. Наведіть приклади конкретного прояву юнацького максималізму.

3. Охарактеризуйте прояви індивідуального стилю інтелектуальної діяльності юнаків.

4. Проаналізуйте фактори, що впливають на самооцінку юнаків.

5. Порівняйте системи спілкування юнаків з батьками та педагогами.

6. Наведіть приклади проблем професійного самовизначення юнаків.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 7. Психологія дорослості

1. Розкрийте механізми формування психологічної зрілості особистості.
2. Проаналізуйте чинники, що визначають здатність людини раннього дорослого віку вирішувати критичні ситуації.
3. Сформулюйте умови для прогресивного розвитку інтелекту людини в ранній дорослості.
4. Визначте позитивні та негативні сторони офіційного та незареєстрованого ("громадянського") шлюбу.
5. Охарактеризуйте засоби профілактики вторинної шлюбної адаптації.
6. Опишіть ті психологічні труднощі, з якими зіштовхуються батьки-одинаки.
7. Розкрийте роль професійної самооцінки у становленні фахівця.
8. Визначте особистісні якості, які потрібні для успішної побудови кар'єри суб'єктом праці.
9. Наведіть аргументи на користь та заперечення таких позначень середньої дорослості як "розквіт життя" чи "початок кінця".
10. Розкрийте шляхи самоактуалізації особистості в середньому дорослому віці.
11. Визначте засоби підтримання інтелектуального потенціалу в середній дорослості.
12. Охарактеризуйте оптимальний стиль взаємодії представників середньої дорослості з дітьми та онуками.
13. Порівняйте психологічні особливості жінок та чоловіків середнього дорослого віку.
14. Проаналізуйте позитивні та негативні аспекти впливу досвіду на пізнавальну діяльність людини середнього дорослого віку.
15. Опишіть засоби профілактики професійного "вигорання".

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Тема 8. Психологія старіння

1. Розкрийте значення пізньої дорослості в онтогенезі особистості.
2. Розробіть шляхи подолання ейджизму щодо людей похилого віку.
3. Визначте, чи є погіршення інтелекту обов'язковим атрибутом старіння.
4. Проаналізуйте вплив на психіку людини похилого віку продовження нею професійної діяльності.
5. Розкрийте зміст основних індивідуально-психологічних особливостей людей похилого віку.
6. Опишіть відомі Вам настанови українського суспільства щодо помирання та смерті людини, визначте ступінь їх гуманності.
7. Проаналізуйте правомірність думки про те, що помирання можна розглядати як стадію росту.
8. Охарактеризуйте сучасні шляхи гуманізації помирання людини та їх психологічні підтексти.

Рекомендована література: [1; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 15; 16; 18; 19; 21; 23; 25; 27; 28; 36; 40; 41; 42].

Розділ 2. Педагогічна психологія

Тема 1. Педагогічна психологія як психологічна дисципліна

1. Проаналізуйте вітчизняні підходи щодо визначення предмета педагогічної психології.
2. Які основні завдання сучасної педагогічної психології як науки?
3. Обґрунтуйте доцільність виділення поняття "соціалізація" як базового терміна системи категорій педагогічної психології.
4. Охарактеризуйте спрямовану соціалізацію як процес, укажіть його внутрішні й зовнішні механізми.
5. Які міжпредметні зв'язки педагогічної психології з іншими науками? Розкрийте їх, оперуючи логічними відношеннями субпідрядності (рід – вид), (частина – ціле), координативності (ціле – ціле).
6. Визначте специфіку розуміння основних методологічних принципів психологічної науки в педагогічній психології.
7. Які переваги, недоліки й складності застосування організаційних методів у психолого-педагогічному дослідженні?
8. Покажіть принципову розбіжність між дослідницьким і випробувальним експериментом, дайте стислу характеристику їхніх різновидів і перерахуйте основні вимоги до організації їх з позиції педагогічної психології.
9. Назвіть умови ефективного застосування опитувальних методів у психолого-педагогічних дослідженнях.
10. Обґрунтуйте доцільність широкого застосування в педагогічній психології праксометричних методів збирання фактологічної інформації.
11. Відтворіть принципи застосування малюнка в дитячій психологічній діагностиці.
12. Спираючись на власне уявлення про особливості психолого-педагогічних проблем особистості та на розуміння специфіки синтетичного методу дослідження, наведіть приклади ситуації застосування його як провідного методу обстеження.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 2. Психологія навчання

1. Розкрийте сутність категорії навчання через порівняння з суміжними поняттями.
2. Які чинники сприяють впровадженню новітніх навчальних технологій?
3. Дайте стислу характеристику сучасної теорії психічного розвитку.

4. Проаналізуйте існуючі у психологічній літературі підходи до можливого співвідношення навчання й розвитку. За яких обставин навчання виступає умовою розвитку?
 5. Відтворіть логіку розгортання основних ліній психічного розвитку людини в умовах шкільного навчання.
 6. Дайте характеристику методів і форм організації навчання в історичному контексті. Покажіть їхню соціокультурну зумовленість і часову динаміку.
 7. Відтворіть психологічні моделі основних типів навчання, які діють у сучасній школі.
 8. Покажіть специфіку традиційного навчання через характеристику основних компонентів його психологічної моделі.
 9. Розкрийте психологічну сутність моделі вільного навчання.
 10. Які теорії навчання побудовано за принципом психологічної моделі третього типу?
 11. Систематизуйте власні уявлення про теорії сучасного навчання відповідно до критеріїв їхньої класифікації, що виділяються психолого-педагогічною наукою сьогодні.
 12. Опишіть різновиди програмованого навчання.
 13. Що таке дистанційне навчання?
 14. Розкрийте принципи організації сугестопедичного навчання.
 15. Обґрунтуйте перспективність застосування знаково-контекстного навчання в умовах вищих навчальних закладів.
 16. Який дидактичний потенціал модульної організації навчання у сучасній освіті?
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 3. Психологія навчальної діяльності

1. Дайте характеристику поняттю, механізмам і законам научіння.
2. Визначте відмінність розуміння в педагогічній психології категорій научіння і учіння.
3. Охарактеризуйте учіння як пізнавальну діяльність. Наведіть класифікацію видів навчальної діяльності.
4. Дайте перелік провідних вітчизняних концепцій учіння. Систематизуйте їхні основні положення.
5. Охарактеризуйте основні психологічні теорії учіння зарубіжних авторів.
6. Поясніть відмінність термінів "учіння" і "цілеспрямована навчальна діяльність".
7. Дайте психологічний аналіз діяльності самоосвіти. Які її основні відмінності від інших видів активності учня?
8. Обґрунтуйте роль навчальної діяльності у формуванні теоретичного мислення як вершини розвитку людського розуму й духовних потреб.
9. У чому полягає сутність рівневого аналізу навчальної діяльності? Відтворіть склад кожного рівня навчальної активності учня.

10. Відтворіть логіку розвитку мотивів учіння в ході шкільного навчання.
 11. Що таке пізнавальні інтереси? Укажіть психолого-педагогічні умови формування мотиваційного компонента навчальної діяльності.
 12. Охарактеризуйте орієнтовний компонент діяльності. Поясніть роль орієнтування у розвитку психіки дитини.
 13. За якими критеріями виділяються основні типи орієнтовної основи дій? Проілюструйте вплив типу орієнтовної основи дії на ефективність навчання учнів.
 14. Дайте класифікацію виконавських навчальних дій. Відтворіть алгоритм їхнього становлення як розумових дій.
 15. Що таке навчальний прийом? Відрефлектуйте основні етапи формування вчителем навчальних прийомів у ході навчання учнів.
 16. Охарактеризуйте види самоконтролю й самооцінки в навчальній діяльності.
 17. Розкрийте психологічні умови цілеспрямованого формування дій самоконтролю й самооцінки учнів у навчанні.
 18. Дайте психологічну оцінку сучасній системі шкільного оцінювання, яка діє в Україні.
 19. Які Ви знаєте основні психолого-педагогічні ознаки сучасного знання?
 20. Розкрийте психолого-педагогічні умови ефективного засвоювання знань.
 21. Дайте характеристику етапам формування навички. Які основні педагогічні технології формування їх Ви знаєте?
 22. Визначте психолого-педагогічні умови, створення яких забезпечує швидке й міцне становлення навички.
 23. Яка вікова динаміка становлення окремих компонентів навчальної діяльності за умов цілеспрямованого розвитку?
 24. Укажіть психологічні принципи й методичні прийоми ефективного формування системи компонентів навчальної діяльності учня.
 25. Охарактеризуйте структуру, вікові особливості й типи навчальності.
 26. Відтворіть психологічні умови навчання дітей з різними здібностями до навчання.
 27. Систематизуйте власні психолого-педагогічні знання про причини неуспішності навчання.
 28. Проаналізуйте діагностично-корекційні прийоми роботи з учнями, що демонструють відставання в темпах навчання.
 29. Прослідкуйте динаміку цілей й способів діяльності учня на різних рівнях становлення його самоосвітньої діяльності.
 30. Укажіть основні джерела й напрями психолого-педагогічної активності дорослих щодо розвитку повноцінної самоосвітньої діяльності учнів.
- Рекомендована література:** [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 4. Психологія виховання

1. Охарактеризуйте активні методи соціального научіння важковиховуваних осіб.

2. У чому полягає психологічний смисл виховання? Як це співвідноситься з позицією особистості дитини?
3. Розкрийте психологічну специфіку методологічних і методичних принципів сучасного виховання.
4. Що таке ефективний виховний вплив? Дайте класифікацію виховних впливів.
5. Згадайте стадії морального розвитку людини й рівні її моральної вихованості.
6. Які основні шляхи формування моральності Вам відомі? Укажіть провідні психолого-педагогічні завдання розвитку моральності у дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому й юнацькому віці.
7. Узагальніть психолого-педагогічну проблематику виховання характеру дитини.
8. Охарактеризуйте фактори відповідальності як особистісного механізму людини, що забезпечує можливість її індивідуальної свободи й соціальної реалізації.
9. Визначте психологічні принципи забезпечення дисципліни як приймання вимог дорослого.
10. Визначте причини й симптоматику шкільної психологічної дезадаптації.
11. Психологічно обґрунтуйте доцільність застосування методики чотирьох зон у формуванні самостійності дитини.
12. Розкрийте психологічний смисл незалежності як особистісної риси. Укажіть психологічно виважені умови формування незалежності в онтогенезі.
13. Що таке класичний вольовий акт? Відрефлектуйте основні положення комплексної психолого-педагогічної програми розвитку волі вихованця.
14. Дайте характеристику основним групам методів самовиховання, які Вам відомі.
15. Що таке сімейне виховання? Які фактори зумовлюють потенційний рівень і реальний вплив сімейного виховання на соціалізацію дитини?
16. Узагальніть основні напрями психологічного аналізу сім'ї з метою з'ясування особливостей організації у ній виховного процесу.
17. Сформулюйте власні правила сімейного виховання дитини.
18. Проаналізуйте причини важковиховуваності й асоціальності дитини.
19. Покажіть зв'язок акцентуацій характеру, важковиховуваності й порушень сімейного виховання.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

Тема 5. Психологія суб'єкта педагогічної праці й психологічного патронажу розвитку дитини

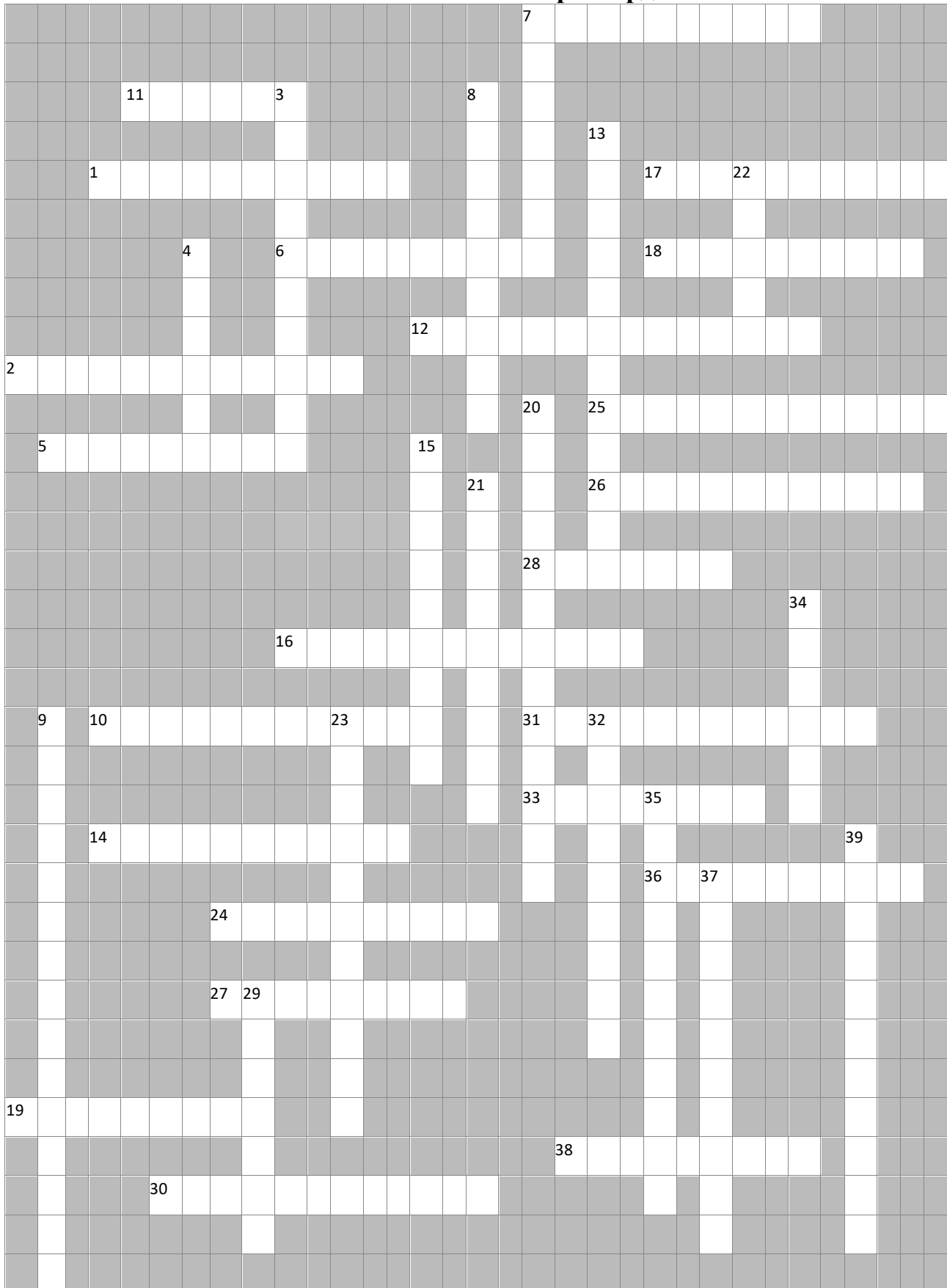
1. Проаналізуйте теорію педагогічної майстерності І. А. Зязюна. Які здібності домінують у діяльності педагога-майстра? Які фактори є основними для прогнозу його професійного становлення?
2. Якими компетенціями повинен володіти сучасний педагог, щоб формувати їх в учнів? Якими принципами йому доцільно керуватися в роботі?

3. Дайте характеристику основним етапам обстеження психологом проблемної дитини, відповідно до схеми Л. С. Виготського.
4. Розкрийте сутність актуального напрямку діяльності психолога освіти.
5. Опишіть структуру й психологічний інструментарій діагностики готовності до шкільного навчання.
6. Згадайте функції профорієнтаційної діяльності психолога, специфіку здійснення професійно просвітницьких заходів.
7. Відтворіть специфіку діагностичних і професійно консультативних заходів психолога освіти.

Рекомендована література: [2; 3; 4; 5; 8; 9; 12; 13; 14; 17; 19; 20; 22; 23; 24; 29; 30; 31; 32; 33; 34; 35; 36; 37; 38; 39; 40; 41; 42].

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

6.1. Психологічний кросворд

По горизонталі:

1. Сукупна дія процесів відчуття та сприймання.
2. Процес засвоєння соціального досвіду індивідом, що забезпечує його інтеграцію в суспільстві.
5. 1) незв'язне, нерозбірливе мовлення немовляти, 2) стадія розвитку мовлення немовляти, що виявляється у несвідомому вимовлянні окремих складів і призначена для тренування мовленнєвого апарату дитини.
6. Реальна чи уявна суспільна формація, група, на норми, цінності якої орієнтується певний індивід, та в якій він може найкраще виразитись як особистість.
7. Сукупність фізичних, психічних та поведінкових властивостей, які суспільство визначає як суто жіночі.
10. Заключний період життя людини, що починається після 60-ти років.
11. Соціальна характеристика людини, що виявляється в певній стереотипній поведінці, яка відповідає маскулітним (чоловічим) чи фемінітним (жіночим) ознакам.
12. Прагнення дорослої людини психологічно увічнити себе шляхом здійснення довготривалого і значимого внеску в оточуючий світ.
14. Синонім до поняття «пізнавальний»; той, що пов'язаний із знаннями.
16. Набір рис людини, які суспільство традиційно вважає чоловічими.
17. Чутливий, оптимально сприятливий до розвитку певних психічних функцій період, відрізок становлення особистості.
18. Лінія розвитку, що веде до стану зрілості.
19. Сукупність дій тварини або вчинків людини, зовнішній вияв психічної діяльності.
24. Усвідомлення людиною свого життєвого призначення і спрямування, що надає осмисленості, доцільності її діяльності.
25. Паспортний вік людини, кількість прожитих років.
26. Історичний синонім психологічного методу самоспостереження.
27. Поведінка, що відхиляється від правових та моральних суспільних норм.
28. Перша стадія психосексуального розвитку, якій притаманне отримання немовлям сексуального задоволення через процеси годування – смоктання, а згодом кусання та жування (за Фрейдом).
30. Метод вікової психології, що використовується для виявлення динаміки певної психічної функції через її одночасне дослідження у представників різних вікових періодів – дітей, підлітків, юнаків чи дорослих.
31. Форма поведінки людини, яка виявляється у копіюванні, відтворенні дій, поглядів чи проявів характеру інших осіб.
33. Заклучний період життя людини, що завершує дорослість і характеризується деяким зниженням життєвої активності, послабленням психічних функцій та процесів.
36. Фактори пренатального розвитку дитини, що викликають відхилення у її фізичному та психічному розвитку.
38. Період абсолютного егоцентризму дитини першого року життя.

По вертикалі:

3. Явище уповільнених темпів фізичного та фізіологічного розвитку дитини, підлітка чи юнака, відставання від середньостатистичної норми.
4. Метод отримання інформації на основі усного спілкування із досліджуваним за гнучким планом.
7. Третя стадія психосексуального розвитку, в якій джерелом отримання насолоди та задоволення для дитини є її геніталії (за Фрейдом).
8. Лінія розвитку, що виявляється у поступовому прогресивному збільшенні.
9. Безпосереднє суспільне оточення індивіда, його сім'я, друзі, знайомі та побутові умови проживання.
13. Сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування та збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій.
15. Розповсюджений в суспільстві культ молодості, переоцінка її переваг.
20. Поєднання в психіці людини водночас жіночих та чоловічих властивостей.
21. Епоха початкового фізичного, психічного розвитку і фізіологічного дозрівання, протягом якої відбувається підготовка індивіда до дорослого життя.
22. Стан психофізіологічного напруження, що виникає у людини в складних умовах повсякденного життя чи нестандартних ситуаціях.
23. Процес та результат здобуття людиною особистісної незалежності.
29. Розуміння та прийняття станів, почуттів та ставлень іншої людини, виявляється як співпереживання, співчуття.
32. Застій в особистісному розвитку людини, спричинений її зацикленістю на минулому та несприйманням подальших змін ідентичності.
34. Один із генетичних видів діяльності людини, що сприяє ефективній соціалізації і виявляється у цілеспрямованому засвоєнні людиною знань, формуванні вмінь та навичок.
35. Властивість особистості, що характеризується переважною спрямованістю психіки людини на свій внутрішній світ.
37. Негнучкість, жорсткість мислення чи поведінки людини за необхідності адаптуватись до змін.
39. Галузь психологічної науки, що зосереджена на вивченні психологічних особливостей навчання, виховання та педагогічної діяльності і особистості вчителя.

6.2. Психологічні ребуси

Ребус № 1

Ребус № 2

Ребус № 3

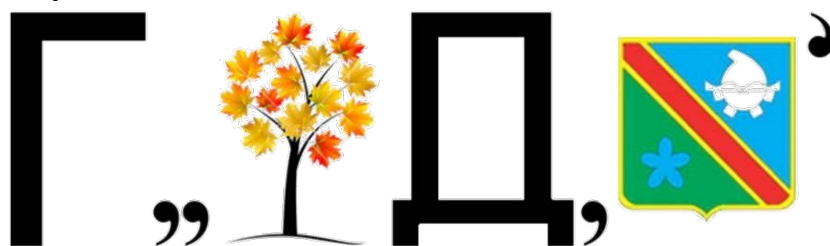
Ребус № 4

Ребус № 5

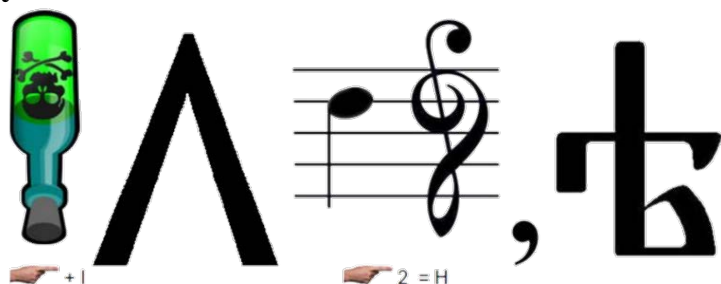
Ребус № 6

Ребус № 7

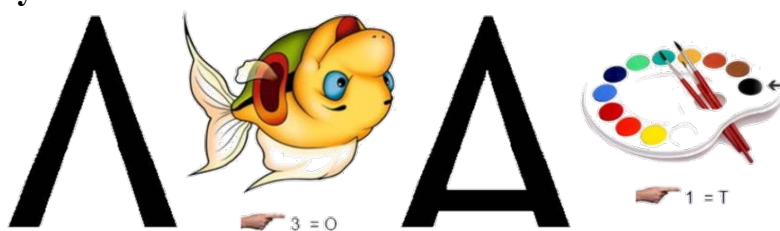
Ребус № 8

Ребус № 9

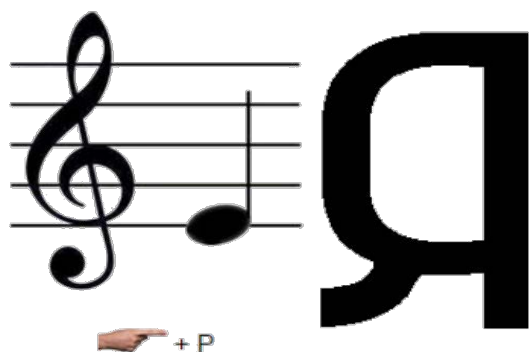
Ребус № 10

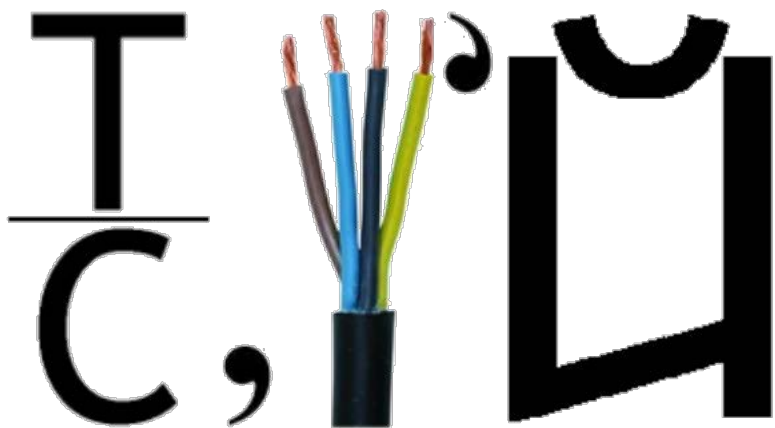
Ребус № 11

Ребус № 12

Ребус № 13

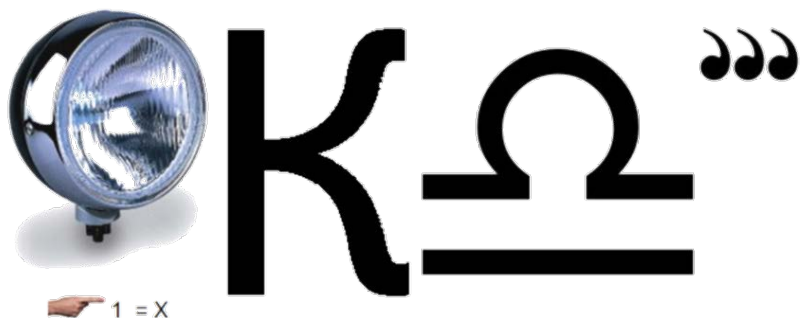
Ребус № 14

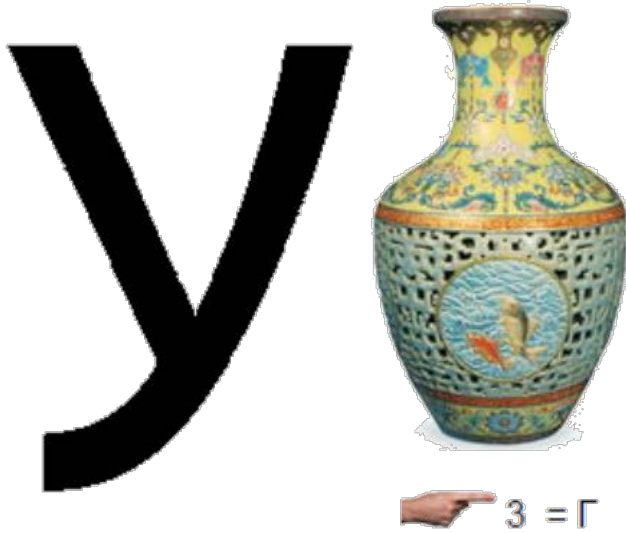
Ребус № 15

Ребус № 16

Ребус № 17

Ребус № 18

VII. ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

7.1. КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

I варіант

Проблемно-теоретичні завдання

1. Проаналізуйте співвідношення понять "розвиток людини", "психічний розвиток".
2. Проаналізуйте взаємозв'язок стилів батьківського виховання з результативністю навчання молодшого школяра та його самооцінкою.

Практичні завдання

3. Охарактеризуйте специфіку використання експериментальних методів при дослідженні психіки дітей раннього віку.
4. Розробіть шляхи подолання ейджизму щодо людей похилого віку.
5. Розкрийте значення вікових криз для психічного розвитку людини, виявляючи їх позитивний та негативний вплив.
6. Який метод психології полягає у виявленні впливу життєвих подій на розвиток психіки людини:
 - а) соціометричний;
 - б) експеримент;
 - в) тестування;
 - г) біографічний.

Творчі завдання

Завдання 7.

В дитинстві роль Білла Клінтона, екс-президента США, вітчим якого був алкоголіком і бив свою дружину, зводилась до примирення конфліктуючих батьків. Діяльність Б. Клінтона на посту президента проходила під знаком примирення.

Визначте ті фактори психічного розвитку, які ілюструє даний приклад та механізми їх впливу на формування особистості.

Завдання 8.

Учень 7-го класу приніс до вчителя записку, пояснюючу його попередню відсутність на уроках.

"Ти справді хворів?" – запитує вчителька.

Хлопець мовчить.

"А це справді мама писала?"

Хлопець знову мовчить.

"Тоді хто ж це писав?" – продовжує запитувати вчитель.

"Ніхто!" – різко відповідає школяр.

Визначте, які особливості особистості підлітка ілюструє дана ситуація та можливі причини поведінки хлопчика.

II варіант

Проблемно-теоретичні завдання

1. Проаналізуйте співвідношення понять "соціалізація", "виховання", "формування особистості".
2. Проаналізуйте вплив мікро та макро соціуму на психічний розвиток особистості, їх взаємозв'язок та специфіку.

Практичні завдання

3. Охарактеризуйте специфіку використання експериментальних методів при дослідженні психіки юнацького віку.
4. Розкрийте вплив сучасних соціально-економічних умов розвитку суспільства на формування особистості дитини.
5. Доведіть доречність використання вчителем проблемних методів навчання у роботі з учнями.
6. Часте вживання дитиною фрази "Я сам!", її неслухняність та впертість є ознаками якого явища психічного розвитку раннього віку:
 - а) прискорення психічного розвитку;
 - б) затримки психічного розвитку;
 - в) кризи 3-ох років;
 - г) дитячої шпитальності.

Творчі завдання

Завдання 7.

Тато з Настею (дівчинці – 2 роки і 7 місяців) вийшов на прогулянку. Зручно вмоствившись на лавці, він відправляє дівчинку гуляти в пісочницю з іншими дітками. Настя злякано оглядає незнайомих хлопчиків і дівчаток, відмовляється та тулиться до батька. "Перестань вередувати, марш до пісочниці!" – голос тата набуває крижаних ноток. Дівчинка повертається у вказаному напрямку й зі сльозами на очах прямує до інших дітей.

Які наслідки для психіки дитини матиме вплив тата? Визначте правильну форму реагування батька на поведінку дівчинки в даній ситуації.

Завдання 8.

Доволі розповсюдженою є ситуація в житті молодії сім'ї, коли в розпал сварки один з подружжя, який вважає себе несправедливо скривдженим, "йде до мами". Батьки починають активно втручатися в суперечки молодят, жаліти сина, співчувати дочці.

Які психологічні наслідки матиме така поведінка молодих людей та їх батьків для подружніх взаємин? Визначте правильну стратегію реагування

батьків на сварки молодят.

III варіант

Проблемно-теоретичні завдання

1. Проаналізуйте співвідношення понять "психічний розвиток", "виховання", "формування особистості".
2. Проаналізуйте співвідношення сенситивних періодів та соціалізації особистості.

Практичні завдання

3. Охарактеризуйте специфіку використання експериментальних методів при дослідженні психіки раннього дорослого віку.
4. Обґрунтуйте психологічну доречність використання вчителем тільки словесного оцінювання навчальних досягнень учнів 1-го класу.
5. Доведіть, що саме внутрішні суперечності особистості є базовими для її психічного розвитку.
6. Знайдіть правильний перелік факторів психічного розвитку людини:
 - а) біологічна основа, соціальне середовище та активність самого індивіда;
 - б) спадковість, соціальне середовище, самовиховання;
 - в) біологічна основа, навчання, генотип;
 - г) задатки, стан здоров'я, діяльність людини.

Творчі завдання

Завдання 7.

Володя (2 роки 8 місяців) намагається сам одягнутися. Кричачи, він натягує колготки. Нічого не виходить. Мама пропонує свою допомогу.

"Я сам!" – протестує дитина.

"Сиди спокійно, нічого у тебе не виходить" – каже мама.

"Я хочу сам!" – знову стверджує хлопчик.

Визначте особливості психіки дитини раннього віку, які характеризує дана ситуація.

Завдання 8.

Під час перепису населення України було зафіксовано, що одруженими себе вважає в півтора рази більше жінок, ніж чоловіків. Соціологи пояснили цей факт різною оцінкою свого статусу жінками та чоловіками, що перебувають у незареєстрованому шлюбі, останні вважають себе холостяками, тоді як жінки – одруженими.

Визначте психологічне підґрунтя відмінностей чоловіків та жінок щодо оцінки свого статусу в "громадянському" шлюбі.

7.2. ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Об'єкт, предмет і джерела вікової психології.
2. Структура, функції і завдання вікової психології.
3. Місце вікової психології в системі психологічних наук.
4. Теоретичні та методологічні основи вікової психології.
5. Психічний і особистісний розвиток людини.
6. Основні концепції психічного і особистісного розвитку.
7. Умови психічного розвитку.
8. Суперечності розвитку.
9. Детермінанти (чинники) психічного розвитку.
10. Загальні закономірності розвитку особистості.
11. Показники і порушення психічного та особистісного розвитку.
12. Провідна роль суспільного навчання і виховання у психічному і особистісному розвитку дитини.
13. Періодизація вікового розвитку.
14. Парадигми вікової психології.
15. Позитивістська (природничо-наукова) парадигма.
16. Гуманістична парадигма.
17. Цільова (телеологічна) парадигма.
18. Принципи вікової психології.
19. Методи вікової психології.
20. Пренатальний розвиток.
21. Фази пренатального розвитку.
22. Загальні тенденції пренатального розвитку.
23. Початок психічного життя.
24. Особливості розвитку новонародженого.
25. Ситуація дозрівання і розвитку новонародженого.
26. Комплекс пожвавлення.
27. Психічний розвиток немовляти.
28. Соціальна ситуація розвитку і провідна діяльність немовляти.
29. Пізнавальний розвиток немовляти.
30. Взаємодія немовляти з предметами й оточуючими людьми.
31. Новоутворення періоду немовляти.
32. Особливості розвитку в ранньому дитинстві.
33. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві.
34. Провідна діяльність у ранньому дитинстві.
35. Новоутворення в ранньому дитинстві.
36. Криза трьох років.
37. Психічний і особистісний розвиток дитини в дошкільному віці.
38. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці.
39. Провідна діяльність у дошкільному віці.
40. Новоутворення дошкільного віку.

41. Розвиток мовлення у дошкільному віці.
42. Особливості сенсорного розвитку дошкільника.
43. Розумовий розвиток дошкільника.
44. Розвиток особистості дошкільника.
45. Криза семи років.
46. Готовність дошкільника до навчання в школі.
47. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.
48. Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра.
49. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
50. Провідна діяльність молодшого школяра.
51. Новоутворення молодшого шкільного віку.
52. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.
53. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра.
54. Особливості пізнавальної сфери молодшого школяра.
55. Розвиток сприймання молодшого школяра.
56. Розвиток уваги молодшого школяра.
57. Розвиток пам'яті молодшого школяра.
58. Розвиток уяви молодшого школяра.
59. Розвиток мовлення молодшого школяра.
60. Розвиток загального інтелекту молодшого школяра.
61. Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка.
62. Соціальна ситуація розвитку підлітка.
63. Провідна діяльність підлітка.
64. Міжособистісне спілкування підлітка.
65. Суспільно корисна діяльність підлітка.
66. Навчання підлітка.
67. Психологічні новоутворення підліткового віку.
68. Почуття дорослості у підлітковому віці.
69. Потреба підлітка у самоствердженні.
70. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці.
71. Самопізнання підлітка.
72. Самооцінка і домагання підлітка.
73. Розвиток спонукальної (мотиваційної) сфери підлітка.
74. Значення мотивів діяльності і поведінки в розвитку особистості підлітка.
75. Пізнавальний розвиток у підлітковому віці.
76. Розвиток мислення підлітка.
77. Розвиток пам'яті підлітка.
78. Розвиток пізнавальних інтересів у підлітків.
79. Розвиток мовлення підлітків.
80. Педагогічно занедбані підлітки.
81. Акцентуації в характері підлітків.
82. Типи акцентуацій характеру підлітків.
83. Фактори, що впливають на формування акцентуацій характеру.
84. Загальні особливості ранньої юності.
85. Фізичне дозрівання та соціалізація в ранній юності.

86. Соціальна ситуація розвитку в ранній юності.
87. Новоутворення раннього юнацького віку.
88. Розвиток самосвідомості у ранній юності.
89. Розвиток спонукальної сфери особистості у період ранньої юності.
90. Особливості спілкування у ранній юності.
91. Спілкування старшокласників з однолітками.
92. Спілкування старшокласників з дорослими.
93. Інтимне спілкування у ранній юності.
94. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності.
95. Розвиток мислення старшокласників.
96. Розвиток мовлення старшокласників.
97. Розвиток сприймання старшокласників.
98. Розвиток уяви старшокласників.
99. Розвиток пам'яті старшокласників.
100. Розвиток уваги старшокласників.
101. Розвиток інтелекту старшокласників.
102. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.
103. Загальні особливості зрілої юності.
104. Соціальна ситуація розвитку в період зрілої юності.
105. Вікові особливості прийняття рішень про кар'єру на етапі зрілої юності.
106. Розвиток самосвідомості в зрілому юнацькому віці.
107. Дружба в зрілому юнацькому віці.
108. Розвиток інтелекту в зрілому юнацькому віці.
109. Загальна характеристика дорослості.
110. Періодизація психічного розвитку дорослої людини.
111. Проблема розвитку в дорослому віці.
112. Рання дорослість.
113. Загальна характеристика раннього дорослого віку.
114. Перша фаза ранньої дорослості.
115. Друга фаза ранньої дорослості.
116. Особливості розвитку самосвідомості у ранньому дорослому віці.
117. Загальна характеристика "Я-концепції".
118. "Я-концепція" і самооцінка.
119. "Я-концепція" і психологічний вік особистості.
120. "Я-концепція" та сімейні стосунки.
121. Професійна "Я-концепція" та самооцінка.
122. Особливості спонукальної сфери у ранньому дорослому віці.
123. Мотиваційні настанови раннього дорослого віку.
124. Система цінностей на межі 30-річчя.
125. Становлення суб'єкта життєдіяльності й індивідуальності на етапі ранньої дорослості.
126. Розлади інтелекту дорослої людини.
127. Динаміка окремих інтелектуальних функцій.
128. Розвиток пам'яті в ранньому дорослому віці.

129. Розвиток мислення в ранньому дорослому віці.
130. Розвиток мовлення у ранньому дорослому віці.
131. Розвиток уваги у ранньому дорослому віці.
132. Особливості емоційного розвитку особистості у ранньому дорослому віці.
133. Зрілий дорослий вік.
134. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.
135. Проблеми зрілого дорослого віку.
136. Особливості життєдіяльності у зрілому дорослому віці.
137. Розвиток "Я-концепції" у зрілому дорослому віці.
138. Розвиток спонукальної сфери у зрілому дорослому віці.
139. Особливості емоційної сфери у зрілому дорослому віці.
140. Особливості пізнавальних процесів у зрілому дорослому віці.
141. Психологічна готовність дорослої людини до старості.
142. Загальна характеристика старості.
143. Особливості "Я-концепції" і розвитку особистості в період старості.
144. "Я-концепція" у старості.
145. Завдання розвитку у старості.
146. Особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини у старості.
147. Особливості пізнавальних процесів у старості.
148. Фізіологічні обмеження і особливості поведінки людей похилого віку.
149. Емоційна сфера людини у старості.
150. Задоволеність життям у старості.
151. Реалізація мудрості як сенс життя у старості.
152. Значення сім'ї для людини похилого віку.
153. Стосунки старих людей з рідними.
154. Особистість і здоров'я старих людей.
155. Особливості взаємодії зі старими людьми.
156. Предмет і завдання педагогічної психології.
157. Міжпредметні зв'язки з іншими науками.
158. Система категорій.
159. Поняття соціалізації.
160. Методологічні принципи.
161. Методи педагогічної психології.
162. Навчання й психічний розвиток.
163. Зміст і сутність категорії навчання.
164. Навчання як умова розвитку.
165. Основні лінії психічного розвитку в процесі навчання й виховання.
166. Історичні методи організації навчання.
167. Історичні форми організації навчання.
168. Основні типи навчання.
169. Психологічні моделі навчання.
170. Напрями розвитку сучасного навчання.
171. Класифікація видів навчання.
172. Програмоване навчання.
173. Сугестопедичне навчання.

174. Знаково-контекстне навчання.
175. Модульне навчання.
176. Научіння й учіння.
177. Поняття про научіння й учіння.
178. Механізми й закони научіння.
179. Психологічні теорії учіння.
180. Учіння як пізнавальна діяльність.
181. Зарубіжні концепції учіння.
182. Вітчизняні теорії учіння.
183. Теорія цілеспрямованої навчальної діяльності.
184. Рівневий аналіз навчальної діяльності.
185. Покомпонентний аналіз навчальної діяльності.
186. Мотиваційний компонент навчальної діяльності.
187. Орієнтовний компонент.
188. Виконавський компонент.
189. Рефлексивно-оцінковий компонент.
190. Змістовий компонент.
191. Вікова динаміка формування компонентів навчальної діяльності.
192. Здібності в навчальній діяльності.
193. Поняття навчальності та її структура.
194. Вікові особливості навчальності та їх діагностика.
195. Типи навчальності.
196. Психологічні питання самоосвітньої діяльності.
197. Сутність й рівні розвитку самоосвітньої діяльності.
198. Основні напрями педагогічного забезпечення розвитку самоосвіти.
199. Психологічні основи виховання.
200. Психологічний смисл виховання.
201. Позиція особистості як психологічний об'єкт виховання.
202. Методологічні й методичні принципи виховання.
203. Поняття виховного впливу.
204. Класифікація виховних впливів.
205. Психологія морального виховання особистості.
206. Мораль як сукупність соціальних норм.
207. Вікові особливості морального виховання.
208. Психологічні питання виховання характеру.
209. Характер як проблема педагогічної психології.
210. Психологічний підхід до формування просоціальної спрямованості особистості.
211. Психологічні аспекти виховання довільності людини.
212. Психологія сімейного виховання.
213. Характеристика сім'ї як інституту соціалізації.
214. Соціально-психологічні особливості сімейного виховного впливу.
215. Правила ефективного сімейного виховання дітей.
216. Психологічні питання перевиховування і психокорекції.
217. Поняття важковиховуваності.

- 218. Загальна характеристика девіантної поведінки.
- 219. Акцентуації характеру як причина важковиховуваності.
- 220. Основні симптоми шкільної психологічної дезадаптації.
- 221. Методи психокорекції осіб з девіантними ознаками.
- 222. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.
- 223. Специфіка й структура педагогічної діяльності.
- 224. Психологічний аналіз педагогічного спілкування.
- 225. Особистість педагога як предмет психологічного дослідження.
- 226. Психологічна служба в системі освіти.
- 227. Предмет і завдання психологічної служби.
- 228. Основні напрями роботи психолога сфери освіти.

7.3. ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Педагогічна психологія як психологічна дисципліна.
2. Предмет і завдання педагогічної психології.
3. Міжпредметні зв'язки з іншими науками.
4. Система категорій.
5. Поняття соціалізації.
6. Методологічні принципи.
7. Методи педагогічної психології.
8. Навчання й психічний розвиток.
9. Зміст і сутність категорії навчання.
10. Навчання як умова розвитку.
11. Основні лінії психічного розвитку в процесі навчання й виховання.
12. Історичні методи організації навчання.
13. Історичні форми організації навчання.
14. Основні типи навчання.
15. Психологічні моделі навчання.
16. Напрями розвитку сучасного навчання.
17. Класифікація видів навчання.
18. Програмоване навчання.
19. Сугестопедичне навчання.
20. Знаково-контекстне навчання.
21. Модульне навчання.
22. Активні методи навчання.
23. Научіння й учіння.
24. Поняття про научіння й учіння.
25. Механізми й закони научіння.
26. Учіння як пізнавальна діяльність.
27. Зарубіжні концепції учіння.
28. Вітчизняні теорії учіння.
29. Теорія цілеспрямованої навчальної діяльності.
30. Рівневий аналіз навчальної діяльності.
31. Мотиваційний компонент навчальної діяльності.
32. Орієнтовний компонент навчальної діяльності.
33. Виконавський компонент навчальної діяльності.
34. Рефлексивно-оцінковий компонент навчальної діяльності.
35. Змістовий компонент навчальної діяльності.
36. Вікова динаміка формування компонентів навчальної діяльності.
37. Здібності в навчальній діяльності.
38. Поняття навчальності та її структура.
39. Вікові особливості навчальності та їх діагностика.
40. Типи навчальності.
41. Психологічні питання самоосвітньої діяльності.

42. Сутність й рівні розвитку самоосвітньої діяльності.
43. Основні напрями педагогічного забезпечення розвитку самоосвіти.
44. Психологічні основи виховання.
45. Психологічний смисл виховання.
46. Позиція особистості як психологічний об'єкт виховання.
47. Методологічні й методичні принципи виховання.
48. Поняття виховного впливу.
49. Класифікація виховних впливів.
50. Психологія морального виховання особистості.
51. Мораль як сукупність соціальних норм.
52. Вікові особливості морального виховання.
53. Психологічні питання виховання характеру.
54. Характер як проблема педагогічної психології.
55. Психологічні аспекти виховання довільності людини.
56. Психологія сімейного виховання.
57. Характеристика сім'ї як інституту соціалізації.
58. Соціально-психологічні особливості сімейного виховного впливу.
59. Правила ефективного сімейного виховання дітей.
60. Психологічні питання перевиховування і психокорекції.
61. Поняття важковиховуваності.
62. Загальна характеристика девіантної поведінки.
63. Акцентуації характеру як причина важковиховуваності.
64. Основні симптоми шкільної психологічної дезадаптації.
65. Методи психокорекції осіб з девіантними ознаками.
66. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога.
67. Специфіка й структура педагогічної діяльності.
68. Психологічний аналіз педагогічного спілкування.
69. Особистість педагога як предмет психологічного дослідження.
70. Психологічна служба в системі освіти.
71. Предмет і завдання психологічної служби.
72. Основні напрями роботи психолога сфери освіти.
73. Вікова психологія як галузь психологічної науки.
74. Об'єкт, предмет і джерела вікової психології.
75. Структура, функції і завдання вікової психології.
76. Місце вікової психології в системі психологічних наук.
77. Психічний і особистісний розвиток людини.
78. Умови психічного розвитку.
79. Суперечності психічного розвитку.
80. Детермінанти (чинники) психічного розвитку.
81. Загальні закономірності розвитку особистості.
82. Показники і порушення психічного та особистісного розвитку.
83. Провідна роль суспільного навчання і виховання у психічному і особистісному розвитку дитини.
84. Періодизація вікового розвитку.
85. Методи вікової психології.

86. Психічний розвиток немовляти.
87. Особливості розвитку в ранньому дитинстві.
88. Психічний і особистісний розвиток дитини в дошкільному віці.
89. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.
90. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.
91. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра.
92. Особливості пізнавальної сфери молодшого школяра.
93. Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка.
94. Соціальна ситуація розвитку підлітка.
95. Провідна діяльність підлітка.
96. Психологічні новоутворення підліткового віку.
97. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці.
98. Розвиток спонукальної (мотиваційної) сфери підлітка.
99. Пізнавальний розвиток у підлітковому віці.
100. Педагогічно занедбані підлітки.
101. Акцентуації в характері підлітків.
102. Загальні особливості ранньої юності.
103. Розвиток самосвідомості у ранній юності.
104. Розвиток спонукальної сфери особистості у період ранньої юності.
105. Особливості спілкування у ранній юності.
106. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності.
107. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.
108. Загальні особливості зрілої юності.
109. Періодизація психічного розвитку дорослої людини.
110. Проблема розвитку в дорослому віці.
111. Загальна характеристика раннього дорослого віку.
112. Особливості розвитку самосвідомості у ранньому дорослому віці.
113. Особливості спонукальної сфери у ранньому дорослому віці.
114. Становлення суб'єкта життєдіяльності та індивідуальності на етапі ранньої дорослості.
115. Динаміка психофізіологічних функцій у ранньому дорослому віці.
116. Розвиток інтелекту в ранньому дорослому віці.
117. Особливості емоційного розвитку у ранньому дорослому віці.
118. Загальна характеристика зрілого дорослого віку.
119. Проблеми зрілого дорослого віку.
120. Особливості життєдіяльності у зрілому дорослому віці.
121. Розвиток "Я-концепції" у зрілому дорослому віці.
122. Розвиток спонукальної сфери у зрілому дорослому віці.
123. Особливості емоційної сфери у зрілому дорослому віці.
124. Особливості пізнавальних процесів у зрілому дорослому віці.
125. Загальна характеристика старості.
126. Особливості "Я-концепції" і розвитку особистості в період старості.
127. Особливості життєдіяльності і спонукальної сфери людини у старості.
128. Особливості пізнавальних процесів у старості.

- 129. Фізіологічні обмеження і особливості поведінки людей похилого віку.
- 130. Емоційна сфера людини у старості.
- 131. Задоволеність життям у старості.
- 132. Реалізація мудрості як сенс життя у старості.
- 133. Значення сім'ї для людини похилого віку.
- 134. Особистість і здоров'я старих людей.
- 135. Вмирання і смерть старих людей.
- 136. Особливості взаємодії зі старими людьми.

VIII. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК" досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань студентів, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань студентів здійснюється за 100-бальною системою.

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- семестровий підсумковий (диференційований залік, екзамен).

Оцінювання знань студентів ВНЗ "Університету економіки та права "КРОК" здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно").

Поточний контроль проводиться на семінарських / практичних заняттях та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Проміжок за накопичувальною шкалою Університету	Оцінка чотирибальною національною шкалою
90 та вище	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

ІХ. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология : Учебное пособие / Г. С. Абрамова. – 5-е изд. – М. : Академический Проект, 2005. – 702 с.
2. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія : навчальний посібник / В. Й. Бочелюк, В. В. Зарицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 248 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія : навчальний посібник / О. І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
4. Власова О. І. Педагогічна психологія: навчальний посібник / О. І. Власова. – К., 2013 – 480 с.
5. Дмитриевский В. А. Психологическая безопасность в учебных заведениях : Учебное пособие / В. А. Дмитриевский. – М. : Педагогическое общество России, 2002. – 202 с.
6. Долинська Л. В. Геронтопсихологія : Практикум. Хрестоматія / Л. В. Долинська, Л. М. Співак. – К. : Каравела, 2012. – 240 с.
7. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
8. Зинченко В. П. Психологические основы педагогики (психолого-педагогические основы построения системы развивающего обучения Д. Б. Эльконина – В. В. Давыдова) : Учебное пособие / В. П. Зинченко. – М. : Гардарики, 2002. – 431 с.
9. Ковалькова Т. О. Застосування викладачем форм організації навчальної діяльності студентів-психологів / Т. О. Ковалькова // Професійний розвиток фахівців у системі освіти дорослих: історія, теорія, технології: ІІ Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 28 квітня 2017 р. – К., 2017. – С. 280-282.
10. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навч. посібник / С. Б. Кузікова. – Суми : Університетська книга, 2006. – 384 с.
11. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія : Практикум : Навчальний посібник / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К. : Каравела, 2009. – 448 с.
12. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія : Практикум : Навчальний посібник / Т. М. Лисянська. – К. : Каравела, 2009. – 224 с.
13. Максименко С. Д. Синдром професійного вигорання та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів інститутів післядипломної освіти / С. Д. Максименко, Л. М. Карамушка, Т. В. Зайчикова. – 2-ге вид., перероб. та доповн. – К. : Міленіум, 2006. – 368 с.
14. Овчарова Р. В. Технологии практического психолога образования: Учебное пособие / Р. В. Овчарова. – М. : Юрайт-М, 2001. – 448 с.
15. Павелків Р. В. Дитяча психологія : Навчальний посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2008. – (АЛЬМА-МАТЕР)

16. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста : учебное пособие / Ф. Райс. – 8-е изд. – СПб. : Питер, 2000. – 656 с. : ил. – (Мастера психологии)
17. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с. – (Мастера психологии).
18. Савчин М. В. Вікова психологія : Навчальний посібник / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – К. : Академвидав, 2006. – 360 с. – (АЛЬМА-МАТЕР)
19. Самоукина Н. В. Практический психолог в школе: лекции, консультирование, тренинги / Н. В. Самоукина. – М. : Изд-во Института Психотерапии, 2003. – 244 с.
20. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : Навчальний посібник / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 335 с.
21. Сергеевкова О. П. Вікова психологія : навчальний посібник / О. П. Сергеевкова [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
22. Скок А. Г. Психологічна служба освіти: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. Г. Скок, І. М. Ющенко. – К. : Видавничий дім "Слово", 2013. – 240 с.
23. Скрипенко О. В. Вікова та педагогічна психологія : Навчальний посібник / О. В. Скрипенко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – Вид. 2-ге допов. – К. : Каравела, 2007. – 400 с. – (Вища освіта в Україні).
24. Степанов О. М. Педагогічна психологія : навчальний посібник / О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2011. – 416 с. – (Альма-матер).
25. Терлецька Л. Г. Вікова психологія і психодіагностика: підручник / Л. Г. Терлецька. – К. : Видавничий дім "Слово", 2013. – 608 с.
26. Фельдштейн Д. И. Трудный подросток / Д. И. Фельдштейн. – 2-е изд. – М. : МПСИ, 2008. – 208 с.
27. Фельдштейн Д. И. Хрестоматия по возрастной психологии : Учебное пособие для студентов / Д. И. Фельдштейн. – М. : Международная педагогическая академия, 1994. – 256 с.
28. Циркин С. Ю. Справочник по психологии и психиатрии детского и подросткового возраста / С. Ю. Циркин. – Ассоциация детских психиатров и психологов. – СПб. : Питер, 2000. – 752 с. – (Золотой фонд психотерапии)
29. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості : Навчальний посібник / В. Я. Яблонко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 220 с.
30. Якименко С. І. Психолого-педагогічні засади виявлення та подолання насилля у підлітковому середовищі : начально-методичний посібник / С. І. Якименко, І. А. Хозраткулова. – К. : Видавничий дім "Слово", 2015. – 232 с.

Додаткова література

31. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения : Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В. В. Давыдов. – М. : Педагогика, 1986. – 240 с.

32. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М. : ИНТОР. 1996 – 544 с.
33. Зимняя И. А. Педагогическая психология : Учеб. пособие / И. А. Зимняя. – Ростов-н-Д., 1997. – 480 с.
34. Зюбин Л. М. Психология воспитания / Л. М. Зюбин. – М., 1991. – 96 с.
35. Маркова А. К. Формирование мотивации обучения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
36. Немов Р. С. Психология : В 2 кн. Психология образования. Кн. 2. / Р. С. Немов. – М. : Просвещение; Владос, 1994. – 496 с.
37. Пидкасистый П. И. Педагогика [Текст] : Учеб. пособие / В. И. Журавлев, П. И. Пидкасистый, М. Л. Портнов, Л. Ф. Спирин ; Под ред. Пидкасистого П. И. – 2-е изд., дораб. и испр. – М. : Рос. пед. агентство, 1996. – 602 с.
38. Продайко В. М. Педагогічна психологія. Ч.1. Вступ до педагогічної психології. Педагогічна психологія як психологія навчання І модуль: Навч. посібник / В. М. Продайко, І. Б. Учитель. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2008. – 54 с.
39. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : Учеб. пособие. – М., 1998. – 256 с.
40. Эльконин Д. Б. Психология развития : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин. – М., 2001. – 144 с.

Інформаційні ресурси

41. Павелків Р. В. Дитяча психологія: Навчальний посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2011. – 376 с. – Режим доступу до підручника: http://pidruchniki.ws/18271207/psihologiya/dityacha_psihologiya_-_pavelkiv_rv
42. Семенюк Л. М. Хрестоматія по возрастній психології. Учебное пособие для студентов: Сост. Л. М. Семенюк. Под ред. Д. И. Фельдштейна. – Издание 2-е, дополненное. М.: Институт практической психологии, 1996. – 304 с.
-
- Режим
- доступу:
- http://www.liveinternet.ru/users/redhead_queen/post217305345/

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Відповіді на запитання кросворда

По горизонталі:

1. перцептивна
2. соціалізація
5. лепетання
6. референтна
7. фемінність
10. геронтогенез
11. гендер
12. генеративність
14. когнітивний
16. маскулінність
17. сенситивний
18. дозрівання
19. поведінка
24. покликання
25. хронологічний
26. інтроспекція
27. девіантна
28. оральна
30. порівняльний
31. наслідування
33. старість
36. тератогени
38. соліпсизм

По вертикалі:

3. ретардація
4. бесіда
7. фалічна
8. зростання
9. мікросередовище
13. мнемотехніка
15. ювеналізм
20. андрогінність
21. дитинство
22. стрес
23. емансипація
29. емпатія
32. стагнація
34. учіння
35. інтроверсія
37. ригідність
39. педагогічна

Додаток 2.
Відповіді на ребуси

Ребус 1. Афект – це сильне короткочасне збудження, яке виникає раптово, оволодіває людиною такою мірою, що вона втрачає здатність контролювати свої дії та вчинки. Прикладом афекту може бути несподіване переживання великої радості, вибуху гніву, страху.

Ребус 2. Бесіда (як діагностичний психологічний метод) – метод отримання інформації на основі усного спілкування із досліджуваним за гнучким планом.

Ребус 3. Бондінг – підтримуючий емоційно-тілесний контакт батьків з новонародженим, спрямований на подолання почуття самотності і незахищеності малюка внаслідок різкої зміни середовища його існування.

Ребус 4. Воля – психічний процес свідомої і цілеспрямованої регуляції людиною своєї діяльності та поведінки з метою досягнення бажаної мети.

Ребус 5. Впертість – це необґрунтований, нічим не виправданий прояв волі, коли людина наполягає на своєму недоцільному бажанні, незважаючи на обставини. Упертість є виявом не сили, а скоріше слабкості волі. Приймаючи рішення, вперта людина заперечує розумні докази, не зважає на інтереси інших, суспільні інтереси і своїми діями часто-густо завдає їм шкоди.

Ребус 6. Гендер – соціальна характеристика людини, що виявляється в певній стереотипній поведінці, яка відповідає маскулінним (чоловічим) чи фемінінним (жіночим) ознакам.

Ребус 7. Дитинство – епоха початкового фізичного, психічного розвитку і фізіологічного дозрівання, протягом якої відбувається підготовка індивіда до дорослого життя. Середня тривалість дитинства – від народження до 10 років.

Ребус 8. Діяльність – це процес взаємодії людини з довкіллям, завдяки чому вона досягає свідомо поставленої мети, яка виникла внаслідок появи потреби.

Ребус 9. Індивід – окремий організм, який існує самостійно, зокрема людина, особа, одиничний представник роду людського. Індивід постає на верхній межі періоду літичного (сталого) розвитку людського організму як наслідок кризи одного року.

Ребус 10. Лабораторний експеримент відбувається в штучних (лабораторних) для досліджуваного явища умовах, коли експериментатор спеціально організовує ситуацію для з'ясування явища або окремих його характеристик, ініціює очікуваний процес і моделює штучно всі необхідні для цього умови.

Ребус 11. Метод – шлях наукового пізнання, засіб, за допомогою якого пізнається предмет науки.

Ребус 12. Мрія – це процес створення людиною образів бажаного майбутнього. Особлива форма уяви.

Ребус 13. Настрій – це загальний емоційний стан, який надає своєрідного забарвлення на певний час діяльності людини, характеризує її життєвий тонус.

Розрізняють позитивні настрої, які виявляються у бадьорості і високому тонусі, і негативні, які пригнічують, демобілізують, спричинюють пасивність.

Ребус 14. Пам'ять – психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні, наступному відтворенні та забуванні минулого досвіду, дає можливість його повторного застосування в життєдіяльності людини.

Ребус 15. Психіка – це властивість високоорганізованої живої матерії, що полягає у відображенні суб'єктом об'єктивного світу, у побудові загальної картини цього світу і регуляції на цій основі своєї поведінки й діяльності.

Ребус 16. Характер – це сукупність постійних індивідуально-психологічних властивостей людини, які виявляються в її діяльності та суспільній поведінці, ставленні до колективу, інших людей, праці, навколишньої дійсності та до самої себе.

Ребус 17. Увага – спрямованість психічної діяльності людини та її зосередженість у певний момент на об'єкти або явища, які мають для людини певне значення при одночасному абстрагуванні від інших, в результаті чого вони відображаються повніше, чіткіше, глибше, ніж інші.

Ребус 18. Уява – це процес створення людиною на основі досвіду образів предметів, яких вона ніколи не сприймала.

Навчально-методичне видання

КОВАЛЬКОВА Тетяна Олександрівна

ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ:

*Навчально-методичні рекомендації
дисципліни*

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 25.06.2021 р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум.друк.арк. Наклад 100 прим.
ЗАМ. 242

Університет економіки та права «КРОК»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 613 від 25.09.2001 р.

Надруковано департаментом поліграфії
Університет економіки та права «КРОК»
місто Київ, вулиця Табірна, 30-32
тел.: (044) 455-69-80
e-mail: Print@krok.edu.ua